

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA ŠPORT

Visokošolski študij

Smer: kajak – kanu

RAZVOJ KAJAKAŠTVA V ZGORNJEM TOKU REKE KRKE

DIPLOMSKA NALOGA

MENTOR

izr. prof. dr. Stojan Burnik, prof. šp. vzg.

SOMENTORICA

doc. dr. Maja Pori, prof. šp. vzg.

RECEZENT

doc. dr. Blaž Jereb, prof. šp. vzg.

Avtor:

ALJAŽ KULOVEC

Ljubljana, 2009

ZAHVALA

Zahvalil bi se rad vsem veslačem, ki so trdno delali in verjeli v kajakaštvo na reki Krki, sorodnikom ter vsem mojim prijateljem, ki so mi ves čas stali ob strani.

Za izčrpne posnetke in podatke bi se še posebno rad zahvalil Jožetu in Borutu Javorniku, za pomoč pri pisanju naloge pa mentorju prof. dr. Stojanu Burniku ter somentorici dr. Maji Pori.

Ključne besede: reka Krka, kajak, razvoj, tradicionalni spust, turistična ponudba

NASLOV DIPLOMSKE NALOGE

Razvoj kajakaštva v zgornjem toku reke Krke

Aljaž Kulovec

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2009

Visokošolski študij, smer: kajak – kanu

Število strani: 46

Število slik: 22

Število preglednic: 1

IZVLEČEK

Namen diplomske naloge je opisati razvoj kajakaštva v zgornjem toku reke Krke. Prvi spust s kajakom po reki Krki se je zgodil okoli leta 1950, vendar se do danes način spuščanja po reki in čez jezove ni bistveno spremenil. Najbolj so se spremenili čolni ter zaščitna oprema. Reka Krka nam v vsakem vodostaju ponuja igro in zabavo na vodi. Nizek vodostaj je primeren za turistične vožnje s kajakom ali za tečajnike, visok vodostaj pa je primeren za izkušene kajakaše. Tega so se zavedali že domačini, ki so kot prvi organizirali spust po reki Krki, ki je še danes živ. Namen spusta je bilo druženje in ne tekmovanje in tako se je spust ohranil v skoraj enaki obliki kot na začetku.

Key words: river Krka, kayak, development, traditional descent, tourist attraction

ADRESS OF DIPLOMA

Development of kayak in the upper stream of the river Krka

Aljaž Kulovec

University of Ljubljana, Faculty of Sport, 2009

Higher education studies, direction: kayak – canoe

Number of pages: 46

Number of pitures: 22

Number of tables: 1

EXTRACT

Purpose of diploma is to describe development of kayak in the upper stream of river Krka. First descent with kayaks on river Krka happend around year 1950, but the way how kayaking is done today on the river and over the dams hasn't changed much. Boats and the protective gear changed the most. River Krka is giving us chance for game and fun in every water level. Lower water levels are suitable for tourist trips or for participants in a courses, higher water levels are suitable for experience kayakers. Locals have realized that when they oranized first descent on river Krka wich is still alive today. Purpose of descent was to associate with others and not competeing and so descent stayed almost the same thru all the years.

KAZALO

1. UVOD	- 6 -
2. PREDMET IN PROBLEM	- 8 -
3. NAMEN IN CILJI	- 9 -
4. METODE	- 9 -
5. REKA KRKA	- 10 -
5.1. POREČJE REKE KRKE.....	- 12 -
5.2. PLOVNOST REKE KRKE.....	- 14 -
5.3. LESTVICA DIVJE VODE	- 14 -
5.4. NEVARNOSTI NA REKI KRKI	- 15 -
6. RAZVOJ KAJAKAŠTVA	- 18 -
6.1. RAZVOJ KAJAKAŠTVA V SVETU	- 18 -
6.2. RAZVOJ KAJAKAŠTVA V SLOVENIJI	- 19 -
7. KAJAKAŠTVO NA REKI KRKI	- 21 -
7.1. KAJAKI NEKOČ IN DANES	- 22 -
7.2. VRSTE KAJAKOV DANES	- 25 -
7.3. OPREMA NEKOČ IN DANES	- 28 -
8. NASTANEK KAJAK KANU KLUBA KRKA	- 33 -
8.1. TEKMOVANJA IN PRIREDITVE POD OKRILJEM KKK KRKA	- 34 -
8.2. UDELEŽBA NA TEKMOVANJIH KKK KRKA	- 36 -
9. TURISTIČNA PONUDBA NA REKI KRKI	- 38 -
9.1. PODJETJE CARPE DIEM	- 38 -
9.2. KAJAKAŠKI IZLETI	- 38 -
9.3. POTEK KAJAKAŠKEGA IZLETA.....	- 41 -
9.4. OPREMA, KATERO SE UPORABLJA NA KAJAKAŠKIH IZLETIH.....	- 42 -
10. SKLEP	- 44 -
11. LITERATURA IN VIRI	- 45 -

1. UVOD

»To je šport, ki nam ponuja marsikaj. Romantično vožnjo s kanujem po mirnih gladinah jezer, igrivo igranje z gorskimi rekami, raziskovalna potovanja v daljne dežele, pa tudi zagrizen športni boj na tekmovanjih.« (Vest, 1989, str. 1). S to trditvijo se popolnoma strinjam. Ni veliko športov, ki nam ponujajo toliko raznolikosti kot nam jo ponuja kajakaštvo oz. veslanje bodisi na mirni, bodisi na divji vodi. Veslanje s kajakom je zelo primerno za preživljanje prostega časa v naravi in tega so se zavedali že pionirji kajakaštva v svetu in na reki Krki. Človek se približa naravi in vstopi lahko v popolnoma drug, zanimiv in nekaterim nepoznan svet.

Glavna značilnost kajakaštva je, da smo obrnjeni v smeri veslanja in imamo tako veliko preglednost nad svojo potjo. Jelenc (2007) je zapisal, da zajema kajakaštvo širok spekter dejavnosti na divji vodi, vsem pa je isto, da uporabljajo čoln in veslo, ki ni pritrjeno na čoln. Ravno zaradi te svobode veslanja je kajakaštvo in kajakaški šport tako zanimiv. Vesla, s katerimi veslamo, nam zaradi svoje prostosti omogočajo veliko svobodo pri manevriranju čolna in tako veslanje olajšajo.

Reka Krka že od nekdaj nudi odlične pogoje za kajakaštvo v vseh pojavnih oblikah. To so ugotovili že domačini in prijatelji Jože Javornik, Jernej Piškur, Jože Gošnik in Peter Winkler in kmalu so se kot otroci začeli igrati in uživati na reki. Sprva je igra potekala ob bregovih reke, hitro pa se je preselila tudi na reko. Vse se je začelo skozi igro in verjetno so zaradi tega toliko časa vztrajali in raziskovali vedno nove stvari. Nikoli jih ni bilo strah poskusiti nove stvari in kmalu jim igra samo na enem delu reke ni zadostovala in odpravili so se s tokom po reki. Tako se je iz nedolžnega igranja in raziskovanja razvilo kajakaštvo na reki Krki. Igra in raziskovanje pa ni ostala samo pri njih, ampak se je prenesla tudi na mlajše generacije. Tudi oni so raziskovali reko Krko brez strahu in z velikim zanimanjem po neznanem ter skozi svoje oči odkrivali kotičke za igranje z vodo. Sedaj je to domačinom že skorajda v krvi in svoja odkritja in zanimanja za reko prenašajo tako na še mlajše generacije ter ostale nadobudne kajakaše, kateri bi radi odkrili in spoznali zanimivosti na reki Krki.

Kajak kanu klub Krka je bil ustanovljen leta 1976 in že naslednje leto, pred več kot tridesetimi leti, je bil organiziran prvi spust po reki Krki od vasi Krka, do Žužemberka. Zaradi prizadevanja in velikega truda domačinov, predvsem Mirana in Tomaža Slane je spust živ še danes in vsako leto bolj množičen. Organizirane so bile tudi številne tekme v spustu, ki pa so na žalost zamrle in se jih le redki spominjajo.

Sčasoma se je ob Krki in na Krki začelo dogajati vse več stvari povezanih z reko. Reko so začeli spoznavati tudi drugi in postala je zanimiva za turiste. Začetki so bili skromni, vendar so ljudje z leti vse bolj in bolj spoznali reko Krko in vsako leto jih je na izlete prihajalo več. Reka Krka ima veliko srečo, ker se na njej ne odvija masovni

turizem, ampak turizem v zmernih količinah. Tako so jezovi ohranjeni, voda in bregovi pa čisti in brez smeti.

Včasih se je veslalo v lesenih kajakih in z lesenimi vesli. Vse je bilo narejeno doma oz. pri vaškem mizarju. Razvoj kajakaštva je v svetu napredoval in novosti so prišle tudi k nam. Namesto z lesenimi, se je veslalo s poliestrskimi čolni, pred približno petnajstimi leti pa se je začelo veslati v polietilenskih čolnih, kateri pa se iz leta v leto bolj razvijajo in so vse bolj in bolj dostopni uporabnikom. Vesla tudi niso bila več lesena, ampak so bila narejena iz plastike in aluminija ter kasneje iz ogljikovih vlaken. Sedaj obstaja že toliko vrst različnih kajakov, vesel in zaščitne opreme, da se skoraj za vsakogar najde nekaj. To je za kajakaški šport zelo dobro, kajti tako postaja šport še bolj množičen, kar je na splošno dobro.

Danes je možnosti za preživljanje prostega časa na reki Krki zelo veliko. Udeležiti se je možno vsakoletnega tradicionalnega spusta po reki Krki, katerega še vedno organizira Kajak kanu klub Krka ali pa enega od mnogih kajakaških izletov, katere organizira podjetje Carpe diem ali pa enostavno iti na reko in uživati v lastni izvedbi. Vsekakor pa ni lepšega, kot preživeti del dneva s prijatelji na vodi, pozabiti na vsakdanje skrbi in uživati v valovih.

Kajakaštvo na reki Krki lahko človeka zelo hitro zasvoji in ga potegne vase, kajti narava, ki nas med veslanjem obkroža, nas povleče v popolnoma drug svet, kjer ni hitenja in vsakodnevnih skrbi, ampak samo počasna in na momente razgibana reka Krka. »Preden se začneš resno ukvarjati s kajakaštvom, se moraš zavedati, da lahko postaneš popolnoma in neozdravljivo zasvojen z njim.« (Bill Masonu v Bill Mattos, 2004, str. 7).

2. PREDMET IN PROBLEM

Reka Krka je druga najdaljša slovenska reka, ki izvira in se izliva v Sloveniji. V zgornjem delu, od izvira v vasi Krka ter do Dvora, ima veliko jezov ter pragov, ki jo naredijo razgibano in zanimivo.

Zaradi kajakaškega doživljanja narave, kjer se na vodi lahko pozabi na vse skrbi današnjega hitrega tempa življenja, je za kajakaše najbolj zanimiv zgornji del reke, kjer jim jezovi nudijo zabavo, izziv ter sprostitev. To so ugotovili že domačini pred več kot štiridesetimi leti, ko so se prvič spustili po reki s kajakom za zabavo. Takratni čolni so bili v primerjavi z današnjimi zelo enostavno narejeni in preprosti, vendar užitkov pri veslanju zaradi tega ni bilo nič manj. Vesla so bila lesena, narejena doma. Zaščitne opreme je bilo v primerjavi z današnjo zelo malo, oz. na začetku je sploh ni bilo. Z lesenimi čolni vožnja čez jezove ni bila možna v vseh vodostajih, ampak samo v višjih, tako da je bila potrebna tudi velika mera poguma.

Z leti je razvoj izdelave kajakov, vesel in zaščitne opreme napredoval in tako je napredoval tudi način in pogostost vožnje po reki. Začeli so se organizirani rekreacijski spusti ter tekmovanja. Čolni so sčasoma postali bolj dostopni ter bolj odporni na udarce, vesla lažja, oprema pa varnejša. Danes se uporabljajo kajaki, ki lesenim kajakom skoraj niso več podobni. Razvoj je napredoval tako, da je s kajaki možno izvajati mnogo zanimivih stvari v vseh vodostajih. Vesla izdelujejo iz umetnih materialov, ki so lažja od lesenih in zato je z njimi veslanje lažje. Rešilnih jopičev in čelad nekoč niso uporabljali, sedaj pa se že skoraj vsak začetnik, izkušen veslač in vodnik zaveda pomena svoje varnosti ter varnosti udeležencev kajakaškega izleta.

Kajakaštvo na Krki se je začelo iz ljubezni do vode in zaradi bližine vode, ki je omogočala vsem takratnim navdušencem preživljanje prostega časa ob in na vodi. Nikoli ni bil nobenemu pomemben zaslužek, ampak zabava na vodi ter druženje in verjetno je ravno to pripomoglo k temu, da se je spust na reki Krki ohranil toliko časa v taki preprosti obliki. Zaradi istega razloga se danes na reki ne odvija masovni turizem, ampak turizem, ki je v taki količini, da še vedno ohranja reko takšno, kot je bila pred mnogimi leti.

Leta 1976 je nastal kajak kanu klub Krka, katerega so ustanovili domačini zaradi športnega preživljanja prostega časa. Že naslednje leto je bil organiziran prvi, sedaj tradicionalni, spust po Krki, ki poteka vsako zadnjo nedeljo v maju. Poleg rekreativnih spustov je kajak kanu klub Krka organiziral tudi tekmovalne spuste in maratone, kateri so bili vsako leto dobro obiskani. Z razvojem polietilenskih kajakov se je kajakaštvo začelo razvijati še hitreje in z njim podjetja, ki so začela ponujati kajakaške turistične izlete. Tako je leta 1991 nastalo podjetje Carpe diem, ki je edino, ki se ukvarja s kajakaškim turizmom na zgornjem delu reke Krke.

3. NAMEN IN CILJI

Cilji naloge so:

- predstaviti reko Krko
- predstaviti razvoj kajakaštva na reki Krki
- predstaviti ponudbo športne rekreacije in turistične ponudbe na reki Krki
- predstaviti športne, rekreacijske in turistične dogodke na reki Krki
- predstaviti plovila, ki se jih lahko uporablja pri športnih, rekreacijskih in turističnih aktivnostih

4. METODE

- uporaba dostopne in razpoložljive literature
- metoda neformalnega pogovora
- uporaba internetnih strani
- lastne izkušnje

5. REKA KRKA

Reka Krka je druga najdaljša slovenska reka, ki izvira in se izliva v Sloveniji. Njena skupna dolžina je 92,3 km in zaostaja samo za Savinjo.

Slika 1: Jez v vasi Fužina

»Dolenjska lepotica« ali »zelena lepotica« kot ji pravijo zaradi lenega toka v spodnjem delu ter lepe zelene barve, izvira 270 m.n.m., jugovzhodno od Grosupljega v istoimenski vasi, vasi Krka. Reka Krka izvira v več izvirih. Glavni izvir je Poltarica, ki se nahaja blizu Krške jame (Pod jamo), iz katere reka Krka izvira samo po močnejšem deževju. K tema dvema izviroma lahko prištejemo še izvir Lipovka, ki izvira izpod planote Pleha in se izliva v Krko takoj za vasjo Krka ter Podbukovski izvir, ki izvira iz razpok tik ob strugi reke Krke v vasi Podbukovje. Skoraj takoj za izviri se reka sreča z naravnimi lehnjakovimi jezovi in pragovi. Pragovi so vsi naravni, medtem ko so jezovi deloma naravni ter deloma umetni. Naredili so jih domačini zaradi izkoriščanja vode v gospodarske namene, kot so mlini, žage in elektrarne. Sedaj v zgornjem toku ni aktiven več noben mlin ali žaga, je pa še vedno aktivna elektrarna v vasi Fužina. Na svoji poti sreča tok reke od izvira do Dvora osemnajst večjih jezov, ki so višji od metra in pol ter so v normalnem vodostaju prevozni že z manjšim znanjem veslanja po divji vodi ali s pomočjo vodnika. Jezovi nimajo značilnih imen, ampak so povečini poimenovani po domačinu, ki je živel v bližini jeza ali po kraju, kjer se jez nahaja ali po nastanku (Javornikov jez, Jez v Marinči vasi, naraven jez,...). Tem jezovom so dali domačini tudi imena zaradi lažjega sporazumevanja med seboj. Jezove lahko poimenujemo tudi po najbližjem kraju, kjer se jez nahaja.

Prvi jez je približno kilometer nižje od izvira v vasi Krka. Sledi mu verjetno najbolj razpoznaven »zaščitni« znak vasi Krka, drugi jez v vasi Krka oz. Javornikov jez. Jez je dobil ime po družini Javornik, ki še vedno živi ob jezu na desni strani. Tretji jez na poti po Krki je jez v vasi Podbukovje. Vsi trije jezovi so umetni jezovi in so bili zgrajeni v gospodarske namene. Naslednja dva jezova, četrti in peti po vrsti, sta oba pri Marinči vasi, vendar jih domačini imenujejo Prvi in Drugi jez, ker nad jezovoma je vstopna točka pri turističnih izletih in sta prva dva jezova, katera kajakaši srečajo.

Šesti jez po vrsti je jez v vasi Fužina ali Elektrarna. To je največji popolnoma umetni jez na reki Krki v zgornjem delu. Ob jezju na levi strani stoji še vedno delujoča elektrarna. Jez je poseben, ker je ovalne oblike in gladek, ker je zabetoniran z drčo po sredini. Drča služi lažjemu veslanju preko jezju. Jez je visok približno pet metrov, vendar vožnja preko jezju ni tako nevarna. Po drči se spustimo približno štiri metre, tako da je skok visok približno en meter. Temu jezju sledi še en jez v vasi Fužina ali Štupnikov jez. Ime je dobil po mlinu na levi strani, ki je še vedno aktiven, vendar ne v prvotni obliki, katerega lastnik se je pisal Štupnik. Jez je zelo atraktiven, ker veslačem omogoča približno tri metre visok skok. Sledi prvi jez v vasi Zagradec ali jez pri Meti. Ime je dobil po lastnici hiše na desni strani ob jezju. Drugi jez v vasi Zagradec in deveti po vrsti je Urošev jez. Tudi ta jez je dobil ime po lastniku hiše ob jezju na levi strani. Štupnikov jez, jez pri Meti ter Urošev jez so jezovi, ki so deloma naravni, deloma umetni. Tretji jez v vasi Zagradec ter deseti po vrsti je edini jez, ki je popolnoma naraven. Domačini mu rečejo Naravni jez ali Mavrica, kajti ob pozno popoldanskem soncu se izpod jezju, če gledamo jez navzgor, zaradi pršenja vode vidi mavrica. Enajsti jez po vrsti je jez pri vasi Breg ali Okljukarjev jez. Ob jezju je bila na levem bregu elektrarna, katera danes še stoji, vendar ne obratuje več. Jez je visok približno štiri metre, in ponuja kajakašem že prav adrenalinsko vožnjo. Da skok oz. vožnja preko jezju za udeležence izleta ne bi bil pregrozen, se jez po približno enem metru rahlo prelomi in tako omili oz. zmanjša skok. Pri Drašči vasi stoji jez ali Podrti jez, ki pa je na žalost že kar nekaj časa na pol podrt. Še vedno se ga šteje kot jez, čeprav ne ustavlja vode tako, kot je to značilno za ostale jezove. Naslednji jez je tudi v Drašči vasi. Domačini zanj nimajo posebnega imena. Štirinajsti jez po vrsti je jez pred Praprečam, petnajsti je v Praprečah, šestnajsti pred Žužemberkom, sedemnajsti pri Žužemberku ter osemnajsti pri Dvoru. Zadnjih pet jezov je prevoznih s kajakom, vendar niso zanimivi za turizem zaradi dolgih mirnih odsekov med njimi ter zaradi svoje zakomplicirane konfiguracije. Domačini za zadnjih pet jezov nimajo posebnih imen, ampak jih preprosto poimenujejo po kraju, kjer se jez nahaja.

Med temi jezovi se nahajajo še številni manjši jezovi oz. pragovi, ki pa nimajo posebnih imen, razen nekaterih. Ti so značilni glede na način vožnje oz. po konfiguraciji vode (petelinček ali hinavček). Ti pragovi lahko začetniku ali pa izkušenemu kajakašu ob različnih vodostajih nudijo veliko veselja in zabave. V nizkem vodostaju so ti pragovi skoraj da popolnoma zunaj, ob višjem vodostaju pa so zaliti z vodo. Za pragovi se navadno naredi rola, katera se razprostira po celi širini praga in nudi možnosti za učenje novih trikov.

Od Dvora naprej se reka umiri in upočasni. Njen tok na vsakih par kilometrov ustavi jez, ki je bil narejen za izkoriščanje moči vode v gospodarske namene. Tako teče Krka mimo Novega mesta, Otočca in Kostanjevice na Krki vse do Brežic, kjer se izliva v reko Savo.

Za športno rekreativno veslanje je Krka primerna od marca do oktobra, ko sta vodostaj in temperatura vode najbolj ugodna. Ker je vodostaj Krke odvisen od padavin, so povišani vodostaji najbolj pogosti v spomladanskih in jesenskih mesecih, čeprav se včasih zgodi, da pride do povišanega vodostaja tudi poleti po močnejšem deževju. Maksimalni vodostaji so najbolj zastopani v novembru, marcu ter včasih v maju. Ob višjih vodostajih se konfiguracija vode čez brzice in jezove spremeni in tako postane neprimerna za začetnike, izkušeni veslači pa šele takrat pridejo na svoj račun. Ob višjih vodostajih se ocena divje vode na nekaterih jezovih lahko spremeni iz DV II na DV V. Tudi sama vožnja čez jezove se spremeni. Ob nižjih vodostajih je možna vožnja čez jezove čez več prehodov, največkrat po sredini oz. po glavnem toku, v višjem vodostaju pa se možnost vožnje zmanjša na samo en prehod ali pa še to ne in je potrebno zapustiti kajak iz jez obhoditi po obali. V takih primerih se je potrebno zavedati, da ni nič sramotno, če zapustimo kajak in obidemo jez, kot pa če gremo poizkušati srečo. Vedno se moramo zavedati svojih sposobnosti in jih ne preceniti.

Za turistične izlete je Krka najbolj primerna za plovbo od aprila do oktobra, vendar novi modeli čolnov in novi materiali, iz katerih so izdelane obleke, sezono podaljšujejo.

5.1. POREČJE REKE KRKE

Porečje reke Krke meri 2.053 km² (Natek, 1984). Po celotni dolžini reke so nekoč stali mlini in žage, kateri so danes neaktivni oz. so razvaline. V Valvasorjevem času je bilo ob Krki 65 gradov in tako je dolina reke Krke dobila ime dolina gradov.

»Dolina zgornje Krke je od izvirov do Soteske samostojna morfološka enota, dober kilometer široka in 25 kilometrov dolga, poglobljena v žužemberški prelomni coni.« (Habič, 1988, str. 33-64). V porečju reke Krke prevladujejo apniške in dolomitne kamenine. Porečje reke Krke je kraška pokrajina. Tudi kjer kras ni viden, je pokrajina zakrasela. (Kranjc, 1984)

Krka teče po dveh zelo različnih področjih: alpski del ter kraško-dinarski del. Tako po celotni dolžini Krke, od izvira do izliva, najdemo tri različne podobe: dolinsko, ravninsko ter deloma mešano. »Od izvira do Podbukovja teče Krka po 200 do 300 metrov široki naplavljeni ravnici v višini okrog 270 m.n.m.« (Habič, 1988, str. 33-64) Dokaj kmalu za izvirov začne reka Krka vstopati v kanjon, ki je globok med 15 in 22 metri. Po kanjonu se vije do Soteske, kjer izstopi iz kanjona in preide na ravninski del, po katerem teče do izliva.

Kot že prej omenjeno, so med jezovi lehnjakovi pragovi in lehnjakove tvorbe. Od izvira do Marinče vasi ni lehnjakovih tvorb. Pragi, katere najdemo do Marinče vasi, so tvorjenji iz apnenčevih skladov in so podobni lehnjakovim pragom. Od Marinče vasi naprej najdemo več lehnjakovih pragov, ki pa si ne sledijo zaporedno, ampak med njimi najdemo tudi še kakšen apnenčev sklad.

Da pride do tvorbe lehnjaka, je potrebnih več vzrokov. Nekateri so biotične in abiotične narave. Za odvajanje lehnjaka je potrebna tudi primerna hitrost. Odvaja se pri vodni hitrosti od 0,5 m/s do 3,5 m/s z optimumom pri 1 – 2,5 m/s. (Gams, 1962)

Reka Krka je edina slovenska kraška reka, ki je bogata z raztopljenim karbonatom, ki se odlaga na vodne rastline in oblikuje lehnjak (Bučar, 1997). Lehnjaku pravijo tudi lahkovec ali travertin. Lehnjak se nabira in sčasoma nastanejo pragovi, ki so prvi, ki začno rahlo ustavljati in spreminjati tok reke.

Reka svojo vodo zbira iz različnih smeri in virov; iz kočevske in ribniške doline, preko Radenskega polja, Suhe krajine, trebanjske doline, Posavskega gorovja in Gorjancev. Vendar zaradi svojega kraškega značaja celotno povodje še ni v celoti raziskano.

Zgornji del je tipično kraški del, kjer se voda zbira podzemno in nadzemno. Podzemna voda prihaja z Radenskega polja pri Grosupljem, iz Suhe krajine in Roga. Nadzemno pa reka Krka dobiva vodo iz štirih izvirov. Najpomembnejši izvir reke Krke je Poltarica, ki je zelo blizu drugemu izviru Krke, Pod jamo. Izvir Pod jamo je v normalnem vodostaju in v suhih obdobjih suh, kar pomeni, da voda izvira samo iz Poltarice. Oba izvira sta dokaj skupaj. Naslednje dva izvira sta malo nižje od prvih dveh. Lipovka je manjši izvir, ki se izliva za vasjo Krka in izvira izpod planote Pleha. Podbukovski izvir se nahaja v Podbukovju in izvira med razpokami tik ob strugi reke Krke. Ob visokem vodostaju ga voda zalije in takrat ni viden.

V zgornjem delu so tudi trije pritoki. Prvi pritok, ki je tudi največji in najpomembnejši, je levi pritok Višnjica, ki priteče iz višnjegorske doline in ima svoj izliv kmalu za izvirov reke Krke v Krški vasi. Levi pritoki, ki sledijo Višnjici so Gabrovski studenec, bruhalnik Jezero in izvir pod Vrhovim. Drugače pa iz leve strani v reko Krko doteka dokaj malo vode. Desnih pritokov je več. Najpomembnejša sta Globočec v vasi Zagradec in Tomičev izvir pri Dvoru.

Strmec reke od izvira do izliva je 1,14‰. Najvišja višinska razlika je med izvirov in Otočcem, ki znaša 114 metrov. Največja razlika se naredi v zgornjem delu med izvirov in Dvorom, kjer so posamezni jezovi visoki tudi tri metre ali več. V spodnjem delu med Otočcem in Krško vasjo pri Krškem je samo 23 metrov višinske razlike. Reka je v tem delu že na pogled počasna in lena.

5.2. PLOVNOST REKE KRKE

Reka Krka je v poletnih mesecih in v mesecih, ko ni povišanega vodostaja plovna v celoti. Sicer se plovnost med plovili razlikuje, kajti z indijanskim kanujem se ne more voziti čez jezove oz. se pri tem poškodujejo, če niso narejeni iz polietilena in so zatoj ti odseki za to vrsto čolnov težje prevozni ali neprevozni, so pa dobra prevozna sredstva za vožnjo med jezovi, kjer je voda dovolj globoka. Za raft nizek vodostaj ni ovira, vendar zaradi svoje velikosti in ugreza večkrat nasede in je potrebno izstopiti in ga porivati. Za raft je najprimernejši malo višji vodostaj. Kajak zaradi svoje majhnosti nima takih problemov in mu nizek vodostaj ne povzroča težav. Za udeležence kajakaških izletov je najbolj primeren nizek vodostaj, za bolj izkušene kajakaše pa so primerni vsi vodostaji. Šele visok vodostaj nudi izkušenemu kajakašu izziv in zadovoljstvo.

5.3. LESTVICA DIVJE VODE

Ob normalnem vodostaju je lestvica zgornjega toka Krke med DV I do DV III. Ob povišanem vodostaju pa se lestvica poveča tudi do DV V. Na žalost ni nikjer uradno zapisano, kateri jezovi so prevozni ob zares visokih vodostajih in kateri ne, vendar po pričevanju domačinov, ki redno veslajo visoke vodostaje in po lastnih izkušnjah ocene DV VI naj ne bi bilo.

DV I je zelo lahko plovna voda z občasnimi manjšimi valovi in zelo dobro preglednostjo.

DV II je lahko plovna voda z bolj pogostimi brzicami. Tok je močnejši z izrazitimi protitokovi. Plovna pot je lahko določljiva in dobro pregledna.

DV III je srednje težka voda. Brzice so številčnejše z valovi, ki se že lomijo v povratni val oz. rolo. Skale so bolj pogosto posejane. Tok je močnejši s še močnejšimi protitokovi. Plovna pot je še vidna iz kajaka, čeprav ne povsod.

DV IV je težka divja voda. Brzice si sledijo ena za drugo z močnejšimi rolami, ki že lahko ustavijo čoln. Plovno pot je že težje videti in na določenih mestih je potreben ogled iz brega.

DV V je zelo težka voda. Pred vožnjo tega odseka je potreben ogled iz brega. Brzice si sledijo ena za drugo s skoraj nobenim vmesnim mirnim delom ter z težko dostopnimi mesti za varen pristanek. Plovno pot zapirajo skale in visoki padci vode.

Valov skoraj da ni, ampak so samo še velike role in vrenja. Vožnja mora biti hitra ter brez oklevanja

DV VI je izredno težka divja voda. Ta oznaka predstavlja mejo voznosti. DV -VI predstavlja oznako za odsek, ki je že bil preveslan, DV +VI pa odsek, ki še nikoli ni bil preveslan.

Med stopnjami divje vode za katero se ne ve točno ali spada v nižji ali višji razred se uporabljajo še oznake minus (-) in plus (+), ki še dodatno znižajo ali dvignejo oceno divje vode. Za odseke pa se tudi uporablja razpon ocene divje vode (npr. od DV II do DV III).

5.4. NEVARNOSTI NA REKI KRKI

Tako kot na vsaki reki, se tudi na Krki stopnja nevarnosti spreminja z vodostajem, temperaturo ozračja in vode. Pozimi je lahko že nizek vodostaj ob nizki temperaturi vode in ozračja ob prevrnitvi ali plavanju, nevaren. Vendar takrat kajakašev skorajda ni oz. se preizkušajo samo tisti najbolj izkušeni.

Zelo veliko lahko naredimo za svojo varnost, če sami pri sebi ugotovimo kakšne so naše zmožnosti. S precenjevanjem lahko naredimo največjo škodo sebi in ljudem, s katerimi veslamo. Zapomniti si je potrebno, kar nam sicer govori že zdrava logika, da če reko ali odsek reke veslamo prvič in ga ne poznamo, se pred vsakim težjim odsekom ustavimo ter si ga ogledamo preden mislimo preveslati. Tako se lažje odločimo ali smo odsek sposobni preveslati ali ne. Nič ni sramotno, če kakšen odsek, za katerega menimo, da je pretežak za nas, obidemo in tako ne izzivamo usode.

Zaradi konfiguracije reke, katero sestavljajo manjši in večji jezovi ter prehodi, je potrebno za samostojno vožnjo vsaj določeno znanje veslanja na divji vodi. Tudi za izkušene veslače je priporočljivo, če se odpravljajo prvič po reki, da se pred jezom ali brzicami ustavijo in si ogledajo možne plovne poti.

Najbolj pomembna je seveda pravilna izbira čolna ter opreme. Čoln naj bo primeren znanju veslača in vodostaju, na katerem se bo veslalo. Z majhnim čolnom se lahko ob nizkem ali višjem vodostaju zelo dobro zabavamo in igramo na vodi, ob zelo visokem vodostaju pa je lahko taisti čoln zaradi majhnega volumna neprimeren za vožnjo po reki. Rodeo čolni oz. playboat čolni (slika 11) so primerni za manjši vodostaj ali za višji vodostaj kadar ga vesla izkušeni kajakaš. Včasih bomo morali kakšen jez obiti ravno zaradi premajhnega volumna čolna.

Oprema naj bo vedno popolna, se pravi neoprenska obleka, neoprenski čevlji (slika 20), krovnica (slika 21), če to zahteva čoln, plavalni pripomoček (slika 16) in čelada (slika 15). Oblek je sedaj na trgu že zelo veliko vrst in različnih modelov, vse pa služijo istemu namenu, da obvarujejo kajakaša pred mrazom. Še vedno so v uporabi neoprenske obleke (slika 19), uporabljajo pa se tudi že suhi kompleti, ki ne prepuščajo vode (suhe hlače in suhi anoraki, sliki 2 in 3).

Slika 2: Suhi anorak

Slika 3: Suhe hlače

Čevlji služijo istemu namenu kot obleka, da nas grejejo. Poleg tega imajo še gumijast podplat, da lahko stopimo na skalo in si pri tem ne porežemo podplata ter obložen del okoli gležnja za zaščito pred skalami. Trenutno najbolj popularni kajaki so zaprti kajaki (slika 9), za katere uporabljamo krovnico, da zapremo luknjo in preprečimo vstop vode v čoln, vse bolj pa se uveljavljajo odprti kajaki imenovani sit-on-top (slika

10), kjer pa krovnice ne potrebujemo. Imajo pa iste značilnosti oz. plovne lastnosti kot zaprti kajaki.

Plavalni pripomoček in čelada sta obvezna dela opreme vsakega kajakaša in vse več kajakašev začetnikov se tega zaveda in to upošteva. Paziti je potrebno, da se izbere dovolj velik plavalni pripomoček z dovolj vzgona in pa čelado, ki lahko vzdrži morebitne udarce ob skale in veje.

Poleg jezov so na Krki tudi podrta in naplavljen drevesa, ki se zagozdijo na plitvejših delih ali na stebrih mostov. Na srečo jih domačini, ki redno veslajo po reki, umaknejo in tako omogočijo prosto plovno pot. Vendar kljub temu ni napačno poudariti, da se je potrebno takih ovir izogibati. Ovira je tudi grmičevje ob bregovih mirnih in ozkih odsekih, ki pa največ nevšečnosti povzroča začetnikom, ki še ne obvladajo vožnje kajaka. Prav začetniki so na kajakaškem turizmu vedno podučeni kaj narediti v primeru, da ne morejo izveslati iz grmovja. Nikakor se ne smejo prijeti vej. Če se kajakaš prime veje, mu ta za kratek čas nudi stabilnost in oporo, vendar tok kajakaša še vedno nosi. Veja se upogne do svojega maksimuma in takrat se kajakaš ustavi. Če se veje takrat ne izpusti, se mu čoln na začetku rahlo nagne in tok pritisne ob zgornji rob čolna. Zaradi moči toka se začne čoln bolj in bolj nagibati proti toku, kar pa je prvi pogoj za prevrnitev. Sčasoma se lahko kajakaš prevrne in iz čolna bo moral izplavati pod grmovjem, kar pa je zelo nevarno, ker se lahko zagozdi v vejah. V takem primeru je najbolj primerno nastaviti roke pred obraz ter pogledati navzdol. Roke nas bodo obvarovale pred vejami ter pred nadaljnjim potovanjem med veje, obraz pa zaščitimo s pogledom navzdol. Vendar se tudi to spreminja, ker lastniki parcel ob vodi vse bolj skrbijo za čiste in urejene bregove, kajti tudi njim ni več vseeno kako je breg ob reki urejen.

6. RAZVOJ KAJAKAŠTVA

6.1. RAZVOJ KAJAKAŠTVA V SVETU

Kajakaštvo oz. vožnja s čolni je prisotna dlje kot si večina ljudi misli. Prva plovila so uporabljala že plemena, ki so v cel hlood izdolbala luknjo in ga uporabljala kot sredstvo za prevoz oseb in tovara ter za lov.

Prve kanuje so uporabljali severno ameriški Indijanci, prve kajake pa Eskimi. Oboji so uporabljali materiale, ki so jim bili najbolj dostopni. Eskimi so za izdelavo kajaka uporabili živalske kosti ali les za ogrodje, čez pa so napeli tjulenje kože. Indijanski kanu je bil velik in je bil primeren za prevoz več oseb. Naredili so ga iz debla, katerega so izdolbli ali pa na začetku žgali ter nato izdolbli sredino. Bil je odprt z privzdignjenim premcem in krmo. Uporabljali so ga za prevoz ljudi in tovara po tekočih in deročih vodah. Zaradi velike odprtine je voda z lahkoto prišla v čoln in tako se je čoln lahko prevrnil. Veslali so z enolistnim veslom, ki so ga naredili iz lesa in oblikovali.

Eskimski kajak je bil manjši z manjšo odprtino. Odprtino so zaprli s krovnico in tako voda ni mogla priti v čoln. Za krovnico so uporabljali živalske kože, ker niso prepuščale vode. Zaradi mraza je bilo bistvenega pomena da so bili suhi. Če so se prevrnili, so že poznali zaveslaj, katerega so sami izumili, in se uspešno obrnili nazaj nad gladino vode. Dobil je ime po njih; eskimski obrat, zaveslaj, oz. tehniko so do potankosti izpopolnili, kajti v mrzlih morskih vodah je bilo to bistvenega pomena za preživetje. Poznali so kar nekaj tehnik eskimskega zaveslaja. Čolne so uporabljali za lovljenje rib v morju. Čeprav so bili čolni ozki in zato dokaj nestabilni, so se hitro navadili na njih in čoln jim je postal pomemben pripomoček za njihovo preživetje.

Leta 1865 je John McGregor kot prvi človek preplul Rokavski preliv s čolnom, katerega je izdelal sam in ga poimenoval Rob Roy. Izdelan je bil iz hrastovine ter cedrovine in je bil dolg 457 cm ter širok 76 cm. Uporabljal je leseno veslo, ki je bilo brez zasuka lopatic. Ta dogodek se šteje kot prelomnica v gradnji in uporabi kajakov. Na Rob Roy-a je bilo možno pritrditi tudi jadra, vendar se zaradi uporabe vesel še vedno šteje kot kajak.

Leta 1866 je bil ustanovljen prvi evropski klub z imenom Royal Canoe Club v Angliji. Takoj naslednje leto, leta 1867, pa je bila organizirana prva regata na reki Temzi. Nastopilo je petnajst kajakov. Istega leta so organizirali tudi regato na reki Seini v Parizu, ki je bila pod okriljem francoskega kralja Napoleona III.

Evropski izseljenci so v Ameriko prinesli s sabo tudi kajak. Leta 1880 je bila v Ameriki ustanovljena prva nacionalna kajakaška zveza (American Canoe Association). Naslednja kajakaška zveza je bila britanska kajakaška zveza leta 1887 (British Canoe Association). Za njima so bile ustanovljene še francoska, danska in avstrijska kajakaška zveza. Ker je na eni mednarodni tekmi prišlo do zmešnjave glede pravih dimenzij čolnov, so se odločili, da ustanovijo mednarodno kajakaško zvezo. Ustanovljena je bila leta 1924 z imenom Internationale Representantschaft des Kanusport ali IRK. Leta 1946, po 2. svetovni vojni, se je preimenovala v International Canoe Federation ali ICF.

Slika 4: Logotip Mednarodne kajakaške zveze

Prva tekmovanja so se odvijala na mirni vodi. Prvo tekmovanje na divji vodi se je zgodilo leta 1933 v Švici na reki Aar. Tekmovalo se je na progi, katera je bila razdeljena na dve polovici. Vsak tekmovalec je moral enkrat preveslati vsako stran in za rezultat je štel čas obeh voženj skupaj. 2. svetovna vojna je vsa tekmovanja prekinila in naslednje večje uradno tekmovanje se je zgodilo leta 1949 v Ženevi. Od takrat naprej tekmovanja potekajo nemoteno. Kajak slalom na divjih vodah je uvrščen tudi v program letnih olimpijskih iger.

6.2. RAZVOJ KAJAKAŠTVA V SLOVENIJI

Kajakaštvo ima v Sloveniji že kar dolgo tradicijo. Že leta 1926 sta Anžlovar in Strenar preveslala Savo od Ježice do Beograda, kar je bil v tistem času izreden dosežek. Dogodek lahko štejemo tudi kot začetek tekmovalnega kajakaštva.

Prvi klub v Sloveniji je bil ustanovljen leta 1931, Kajak klub Ljubljana. Kasneje je bilo z leti ustanovljenih vse več klubov. Leta 1947 je bilo ustanovljeno Brodarsko društvo Solkan, leto za njim Brodarsko društvo Hrastnik, leta 1977 pa je po združitvi Kajak

Kluba Vikrče in Kajak kluba Tacen nastal Kajak kanu klub Rašica. Kajakaška zveza Slovenije je nastala dokaj pozno, leta 1988.

Kmalu po ustanovitvi prvega kluba je bilo organizirano prvo uradno Slovensko državno prvenstvo na divji vodi. Potekalo je v spustu med železniškima progama v Savi in Hrastniku. Časomerilec je dal znak za začetek tekme v Savi ter se z vlakom odpeljal na cilj in počakal prihod prvih tekmovalcev.

Prvo slalomsko državno prvenstvo je bilo organizirano v Zagrebu na reki Savi leta 1937, prvo slalomsko tekmovanje pa v Tacnu leta 1938.

Sprva se je tekmovalo z zložljivimi čolni, imenovanimi F1 in F2, vendar so jih leta 1946 zamenjali nezložljivi in togi kajaki. Leta 1955 je Slovenec Natan Bernot skonstruiral prvi plastični tekmovalni čoln, ki so ga izdelovali v Elanu. Istega leta so v Tacnu na slalomskem svetovnem prvenstvu Francozi nastopili s plastičnimi kajaki. Natan Bernot je kasneje odšel v Ameriko, kjer je razširil svoje znanje o izdelavi plastičnih kajakov. Dandanes ga mnogi Američani omenjajo kot očeta modernega kanuizma.

Od takrat naprej se je razvoj tekmovalnih in turističnih kajakov začel odvijati bliskovito. Danes so vsi tekmovalni kajaki narejeni iz ogljikovih vlaken, Kevlarja in dvokomponentnih lepil, kar daje čolnu potrebno lahkoto, vendar še vedno do neke mere dovolj veliko trdnost. Čolni niso trpežni na udarce, vendar so zaradi svoje teže primerni za doseganje vrhunskih rezultatov. Tekmovalni čolni so primerni za veslanje po progah, ki so sedaj več ali manj vse umetno narejene. Na takih progah ovire niso postavljene tako, da bi poškodovale čoln, ampak da bi dosegle kar se da tehnično progo. Na umetnih progah je cilj konstruktorjev, da na čim krajši razdalji naredijo progo čim bolj tehnično težko s vsemi lastnostmi divje vode. Vsi tekmovalni čolni imajo predpisano dolžino, širino in težo po pravilih mednarodne kajakaške zveze (ICF). Vesla niso več lesena, ampak so narejena iz istih materialov kot čolni. Tudi vesla so primerna za tekmovanja zaradi svoje teže, vendar so ista vesla oz. vesla narejena iz istih materialov kot tekmovalna, primerna tudi za rekreativno veslanje. Turistični oz. kajaki namenjeni za šport in rekreacijo so večinoma narejeni iz plastičnih materialov oz. polietilena. Čeprav so težji kot tekmovalni čolni so še vedno primerni za vse tipe kajakašev, kajti material je trpežen in odporen na udarce. Pri turističnem oz. športno rekreativnem veslanju ni pomembno, da v čim krajšem času spoznamo vse lastnosti divje vode, ampak je postopek učenja postopen. Pri rekreativnem veslanju ni pomemben končni čas, kot je to pomembno pri tekmovalnem veslanju. Ravno zaradi tega je kajak primeren za vse starosti in želje po vrstah veslanja.

7. KAJAKAŠTVO NA REKI KRKI

Kajakaštvo na reki Krki se je razvilo tako kot drugje po svetu. Sprva so reko uporabljali za transport ljudi, mlinarji pa so jo uporabljali za transport tovora. Uporabljali so lesene, doma narejene kanuje za več oseb.

Ljudem, ki so živeli ob reki, je le-ta poleti nudila igrišče za zabavo in sproščeno preživljanje prostega časa.

Slika 5: Jez v vasi Krka leta 1904

Začetki kajakaštva na reki Krki segajo približno v leto 1950. Takrat so domačini začeli veslati v kajakih, katere so naredili sami. Prvi od domačinov, ki je začel veslati s kajakom na Krki, je bil Jože Javornik. Kot dijak si je sam naredil čoln iz lesa. Les je dobil pri mizarju Trunklu iz vasi Krka. Za izdelavo kajaka je uporabljal samo svoje znanje, kar pomeni, da je bil samouk. Kajak je izdeloval kar nekaj časa, kajti vsega je naredil ročno ter samostojno. Čoln ni puščal vode, kar je bilo za takratne razmere zelo pohvalno. Če je čoln čez zimo stal pospravljen na kakšnem kozolcu ali skednju, se je les posušil in na spojih so nastale razpoke. Pred prvim veslanjem so ga vedno namočili v vodo, da se je les napil vode in razpoke so izginile. Kmalu so se mu pridružili še Jernej Piškur, Jože Gošnik in Peter Winkler ter ostali domačini in prijatelji in skupaj so začeli izdelovati kajake za svojo uporabo. Ko so osvojili izdelovanje kajakov, oz. ko si je vsak naredil svojega, je bil zanj to najbolj dragocena

stvar. Vendar jim želja po iskanju nekaj novega ni dala miru in kaj kmalu so se zapeljali čez prvi jez in naprej po reki. Lahko rečemo, da se je tako razvilo kajakaštvo na reki Krki – skozi zabavo in željo po odkrivanju nekaj novega. Vendar tudi samo nekaj metrov veslanja po reki navzdol ni bilo dovolj, tako da so kaj kmalu izlete še nadaljevali, dokler niso prišli do Žužemberka ali Dvora.

7.1. KAJAKI NEKOČ IN DANES

Prve čolne so izdelali iz lesa, ki so ga dobili pri vaškem mizarju Trunklu. Čoln je imel škatlasto obliko, kajti takrat je bila to najboljša oblika, ki so jo lahko naredili iz lesa. Imel je veliko odprtino v obliki kvadrata za vstop in izstop iz čolna. Ker jim takrat tehnika izdelovanja čolna ni omogočala drugačne oblike odprtine, je bila ta najbolj primerna. Poleg tega je bil cel čoln škatlaste oblike in verjetno so se zaradi tega odločili za takšno obliko odprtine. Imeli so dvojno dno, da niso sedeli neposredno na čolnu in da ga niso poškodovali pri vstopanju in izstopanju. Dvojno dno je pomenilo, da so imeli na dnu čolna še eno leseno dno ali leseno pregrado, katero se je dalo odstraniti ter na kateri je bila opora za hrbet. To dno je služilo za sedenje v čolnu, ker je bil tako veslač rahlo dvignjen od dna čolna in je veslal malo bolj udobno. Pregrada ali drugo dno ga je tudi varovalo pred morebitnimi odrgrinami ali poškodbami, če so povozili kakšno skalo. Sprva niso uporabljali krovnic, zato je na brzicah voda lahko prišla v čoln in potrebno se je bilo ustaviti in izprazniti čoln. Kljub svoji škatlasti obliki je bil takratni čoln dobro vodljiv in z njim je bilo možno tudi že prečkati tok in uporabljati nagibe. Zaradi svoje lesene izdelave je bil čoln krhek oz. ni bil primeren za vožnjo čez jezove. Pred vsakim jezum so čoln zapustili, ga privezali na vrv in ga počasi spuščali čez jez, sami pa hodili zraven (slika 6).

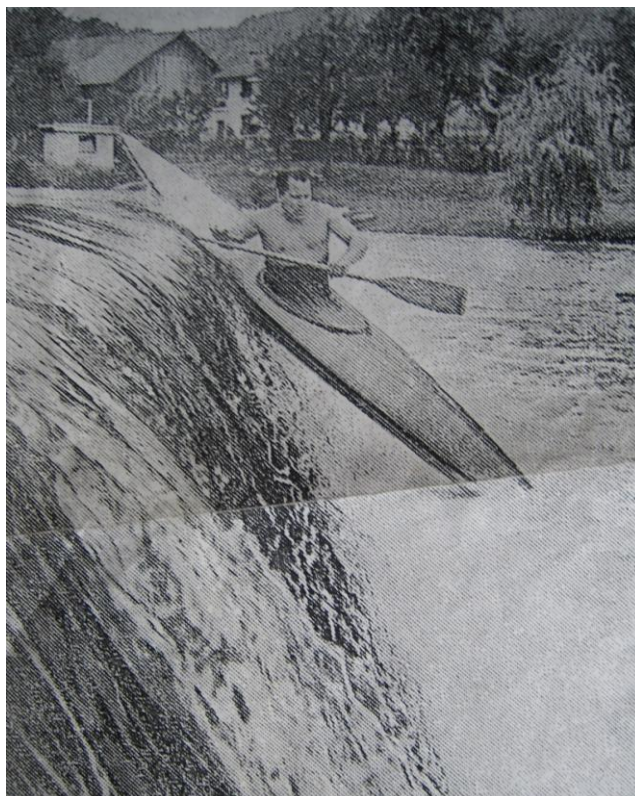
Slika 6: Prenašanje lesenih čolnov čez jez

Ob višjih vodostajih je bila vožnja čez jez možna (slika 7). Vendar takrat še niso poznali bočnega skakanja čez jezove, ampak so se enostavno zapeljali čez jez naravnost. Vedeli so, da se lahko čoln poškoduje, vendar so kljub temu poskušali znova in znova. Če se je komu čoln poškodoval, se ni preveč vznemirjal, ampak je čoln hitro popravil, da je lahko kar se da hitro veslal naprej. Čez čas so vse jezove zelo dobro spoznali in vedeli so, kako je potrebno kateri jez odpeljati. Tega se sicer niso vedno držali, ampak so poskušali nove poti in nove načine vožnje ter včasih poškodovali čoln. Toda to jih ni odvrnilo od novega poizkušanja vožnje čez jez. Vedno so iskali nekaj novega, nekaj neznanega. Ednino tako se je lahko veslanje na Krki razvijalo, z iskanjem novega ter medsebojnega prijateljskega rivalstva. Kljub rivalstvu so ostali prijatelji, katero obstaja še danes.

Slika 7: Vožnja čez jez s lesenim čolnom

Z razvojem poliestrskih čolnov so ti postali še bolj vodljivi in lažji. Vožnja je postala lažja ter bolj okretna. Čez jezove se niso več vozili samo naravnost, ampak so že začeli z bočnim skakanjem (slika 8). Jezove so lahko vozili tudi ob nižjih vodostajih ter drugod, kot z lesenimi čolni, ter tako še naprej poskušali vedno nove stvari. Oprema je bila bolj izpopolnjena. Luknjo v čolnu so lahko zaprli s krovnico in ni jim bilo potrebno več toliko prazniti čolna. V čolnu so že imeli oporo za stopala, oporo za kolena ter sedež. Čeprav so tudi že z lesenimi kajaki veslali krajše izlete so z razvojem poliestrskih kajakov, ki so bili boljše izdelave in bolj trpežni ter krovnice, začeli veslati daljše odseke rek. Čolni niso prepuščali toliko vode kot leseni in zaradi tega je bilo veslanje bolj udobno in sproščeno. S temi čolni so se začeli udeleževati prvih tekmovanj v Sloveniji in drugod v tujini.

Slika 8: Skok čez jez v poliestrskim čolnom

Vendar je razvoj kajakaštva še napredoval in današnji čolni, ki se uporabljajo za vožnjo po reki, so narejeni iz polietilena, plastične mase, ki omogoča brezskrbno vožnjo po brzicah in čez jezove. Polietilen je zelo trpežen in odporen material na udarce in je zato primeren za vožnjo po reki v vseh vodostajih. Sedanji čolni imajo notranjost izpopolnjeno do take mere, da si jo lahko vsak posameznik prilagodi po svojih željah. Opore za stopala, kolena in sedež so nastavljiva po želji in niso več fiksna, kot je bilo to v lesenih in kasneje v poliestrskih čolnih. Tudi obliko čolnov je nešteto v primerjavi s lesenimi ali kasneje poliestrskimi čolni. Obliko čolna je najbolje izbrati glede na znanje in potrebe kajakaša ter zahtevnost vodostaja. Trenutno obstajata dve vrsti kajakov, ki se uporabljata za vožnjo po reki Krki. Prva vrsta so kajaki zaprtega tipa, kjer se uporablja krovnico, da nam voda ne vdre v čoln (slika 9), druga vrsta pa so kajaki odprtega tipa imenovani sit-on-top kajaki (slika 10). Oboji nam omogočajo sproščeno veslanje po mirnih odsekih, brzicah ter čez jezove.

Slika 9: Zaprti "klasični" kajaki

Slika 10: Sit-on-top kajak

7.2. VRSTE KAJAKOV DANES

Kot je bilo napisano že prej se je razvoj kajakov z razvojem plastičnih mas, predvsem polietilena, bliskovito razvil. Material je trpežen in tako primeren za vse tipe veslačev, od začetnikov do ekstremnih kajakašev.

Danes poznamo kar nekaj vrst kajakov in kanujev, ki se razlikujejo po svoji namembnosti. Na začetku jih lahko delimo na tekmovalne kajake in kanuje ter na športno rekreativne kajake in kanuje. Tekmovalni kajaki in kanuji so čolni, kateri imajo točno določeno dolžino, širino ter težo s strani pravil Mednarodne kajakaške zveze (ICF). Mere ter teže so različne za kategorije kajak, kanu enosed, kanu dvosed ter discipline slalom in spust. Pri športno rekreativnih kajakih pa teh omejitev ni. Tukaj so čolni omejeni samo z volumnom oz. si veslač izbere čoln z volumnom glede na svojo težo, višino in znanje. Športno rekreativne kajake delimo na kajake za divjo vodo, mirno vodo ter kajake, ki so namenjeni veslanju po morju.

Kajaki, ki se lahko uporabljajo za divjo vodo so playboat kajaki ali rodeo kajaki, creeker kajaki ali kajaki z veliko volumna in river runner kajaki ali kajaki z manjšim volumnom.

Playboat kajaki ali rodeo kajaki (slika 11) so kajaki, ki so kratki z zelo malo volumna in so namenjeni izkušenim kajakašem oz. kajakašem z več znanja. S rodeo kajakom se lahko kajakaš igra na vodi ter izvaja like, kakršnih ne more z nobenim drugim kajakom. S kajakom je možno delati like na mirni vodi, vendar do izraza pride šele na divji vodi v valu ali roli. Za izvajanje nekaterih likov mora kajakaš obvladati eskimski obrat, kajti kar nekaj likov zahteva tekoč prehod med pravilnim, prevrnjenim ter ponovno pravilnim položajem kajaka.

Slika 11: Playboat ali rodeo kajak

Creeker kajaki ali kajaki z veliko volumna (slika 12) so kajaki, ki so namenjeni veslanju rek z velikim pretokom vode ali za skakanje visokih jezov ali slapov. Primerni so tako za izkušene kajakaše kot za začetnike, ker s svojim volumnom omogočajo stabilno veslanje. Izkušeni kajakaši s creeker kajaki premikajo meje zmogljivega, ko se vozijo po rekah z ogromnim pretokom vode, velikimi valovi, velikimi rolami ter velikimi skoki. Začetniki ali malo bolj konzervativni kajakaši pa lahko v teh kajakih neizmerno uživajo, ker jim lahko tudi v nižjih vodostajih nudijo brezskrbno veslanje divje vode.

Slika 12: Creeker kajak

River runner kajaki (slika 13) so kajaki, ki imajo volumen nekje med rodeo kajakom in creeker kajakom. Primerni so za veslanje rahle do srednje divje vode. Namenjeni so kajakašem z malo večjim znanjem veslanja po divji vodi ter izkušenim kajakašem. Na mirnih odsekih so po hitrosti plovbe bolj podobni creeker kajakom, na divjih odsekih pa so bolj podobni rodeo kajakom. Po obliki so bolj podobni rodeo čolnom, kar kajakašu omogoča izvajanje likov na tekoči ali divji vodi.

Slika 13: River runner kajak

Seveda pa najbolj izkušeni kajakaši poskušajo vedno nove stvari in zato izbirajo vedno nove odseke rek. Ker je v človeški naravi, da vedno odkriva nekaj novega, tudi oni odkrivajo nove in nove stvari in pri tem uporabljajo različne vrste in modele kajakov. Ne držijo se pravil in ravno to je to, kar žene kajakaški šport naprej.

Kajaki za mirno vodo se od kajakov za divjo vodo že na pogled razlikujejo po obliki. Kajaki so daljši ter ožji, ter tako proizvedejo večjo hitrost plovbe. Na začetku so mogoče malo manj stabilni, vendar se kajakaš kaj kmalu navadi. Najbolj prepoznaven kajak za veslanje po mirni vodi je sea kajak ali morski kajak (slika 14). Uporablja se za veslanje po morjih in jezerih ali po mirnih odsekih rek. Primeren je tudi za spopadanje z valovi na morju, vendar za tako veslanje mora imeti kajakaš že kar nekaj znanja o veslanju po morju, kajti valovi na morju se razlikujejo od valov na reki. Kajak je postal priljubljen, ker lahko kajakaš z malo napora prevesla velike razdalje. Kajaki so navadno narejeni tako, da imajo prostore, ki tesnijo in v katere se lahko da opremo, katera se ne sme zmočiti. Tako so primerni za večdnevne izlete.

Slika 14: Sea kajak ali morski kajak

Nova vrsta kajakov, ki pa se šele sedaj dobro uveljavlja pa so sit-on-top kajaki (slika 10). Za veslanje teh kajakov se ne uporablja krovnica, kajti kajakaš sedi na kajaku. Sit-on-top kajaki imajo zaradi svoje oblike enake lastnosti veslanja kot zaprti klasični kajaki, razen kadar se prevrnemo, ne naredimo eskimskega zavesljaja, ampak odplavamo. Primerni so za veslanje lažjih do srednje težkih odsekov divje vode, niso pa primerni za veslanje zelo težke divje vode, kajti včasih kajakaš enostavno ne sme odplavati, ker je v čolnu bolj varen, čeprav je ta prevrnjen. Nedvomno so ti kajaki pri ljudeh vzpodbudili dodatno zanimanje za izlete po rekah, jezerih in morjih, ker tukaj se ne uporablja krovnica in ljudi ni strah, kaj bo, če se bodo prevrnili. Oblika kajakov za veslanje po brzicah ali čez jezove je malo spremenjena, medtem ko je oblika za veslanje po mirnih odsekih rek, jezer ali morij ostala dokaj enaka.

7.3. OPREMA NEKOČ IN DANES

Na začetku možnost dostopa do opreme še ni bila tako razširjena, kot je danes in zato so uporabili tisto, kar so imeli, oz. jim je bilo dostopno. Uporaba opreme je bila minimalna. Uporabljali so veslo, kopalke in športne copate.

Vesla so izdelovali iz smrekovih okrajkov, ker so bila prožna in je bilo z njimi lažje veslati. Niso še imela zamika med lopaticami in bila so dolga okoli 220 cm. Izdelana so bila iz enega kosa lesa. Za izdelavo so porabili kar nekaj časa, kajti izdelana so bila ročno. Vsak kajakaš si je naredil svoje veslo po svojih željah.

Na kajakaške izlete so se odpravljali zaradi druženja, zabave in spoznavanja novih stvari in niso še bili tako pozorni na varnost. Tudi ozaveščenost o varnosti na divji vodi po svetu takrat še ni bila tako razvita kot je danes. Sčasoma, ko so veslali še v lesenih čolnih, so začeli uporabljati krovnice, ki so bile zaradi stalnega praznjenja čolna bolj nuja kot kaj drugega. Prve krovnice so bile izdelane iz predpasnika za molžo živine, ki so jih malo predelali ali pa kar plastične folije oz. plahte za prekrivanje. Predpasniki so bili dobri, ker so bili iz tkanine, ki je bila plastificirana in ni prepustila veliko vode. Nekateri so si naredili že prave krovnice, katere so oblekli okoli pasu, drugi pa so uporabljali krovnice, katere so napeli čez luknjo in jim je pokrivala samo noge. Tako je vožnja po brzicah in čez jezove postala bolj drzna. Začeli so tekrovati, kdo pride dlje, oz. kdo prevesla jez, ne da bi se prevrnil. Ker krovnice niso dobro tesnile, so pri vožnji čez jez še vedno zajeli vodo in tistemu, ki se mu je uspelo spustiti čez jez in preveslati do brega, da je izpraznil čoln, se je štelo da je preveslal jez.

S pojavom poliestrskih čolnov se je pojavila tudi boljša oprema. Opremo so takrat lahko kupili na tekmah po Jugoslaviji, ter na tekmah in potovanjih po tujini. Ker je na uradnih tekmah postala obvezna uporaba čelade in plavalnega pripomočka, so opremo začeli uporabljati tudi za izlete po reki. Uporabljali so anorake, ki so služili za zaščito pred mrzlo vodo in gretje telesa, plavalne pripomočke in čelade. Vse bolj so postajali pozorni na varnost. Vendar pa je bila vsa ta oprema dokaj osnovna in je nudila zelo malo zaščite.

Vesla niso bila več narejena doma, ampak so bila kupljena. Bila so bolj kvalitetna in trpežna. Lopatice vesel so bile že lepo obdelane in malo zaobljene na notranji strani zaradi boljšega zajema vode, na koncu pa so bile ojačane z aluminijem. Po vzoru ostalih kajakašev so tudi oni začeli uporabljati 90° zamik med lopaticami.

Z boljšo opremo je vožnja čez jezove postala še bolj drzna in atraktivna. Vse do današnjih dni in še danes se z razvojem opreme razvija tudi način vožnje. Današnja oprema je zelo izpopolnjena in zelo funkcionalna. Obleka je narejena iz neoprena, ki dobro greje telo. Glede na temperaturo vode lahko izbiramo med več debelinami neoprena. Za kajakaše sta najbolj primerni dve debelini neoprena; 3 in 5 mm. Tanjši neopren je primeren za veslanje v toplem vremenu in po topli vodi, debelejši pa za veslanje v mrzlem vremenu in mrzli vodi. Debelejših neoprenov kajakaši ne uporabljajo, kajti z debelino neoprena se omeji mobilnost rok in trupa. Ker lahko neopren zaradi premikanja v predelu rok tišči, so se začeli uporabljati tako imenovani

suhi kompleti za veslanje. Ti kompleti so narejeni iz vodoodporne tkanine, ki ne stisne telesa, ampak je prosta. Telo stisne samo na koncih kjer so neoprenske ali gumijaste manšete, ki preprečujejo vdor vode (sliki 2 in 3). Tako je telo bolj prosto in veslanje je lažje. Pomanjkljivost te obleke je, da je potrebno pod njo nositi majice, ki grejejo telo. Pri izbiri teh majic je potrebno paziti, da ne izberemo bombažnih majic, ker moker bombaž še dodatno hladi telo. Najprimernejše so majice iz sintetičnih materialov, katere se da kupiti v vsaki športni trgovini. Še ena slaba lastnost teh oblek pa je, da v primeru, da plavamo in strgamo obleko, postane zelo nevarna in poveča možnost utopitve, ker lahko zajamemo vodo.

Obutev, ki se uporablja, je iz neoprena da greje in z gumijastimi podplati, kateri omogočajo hojo po skalah (slika 20). Če kajakaš veliko hodi po skalah je zelo priporočljivo, da imajo zelo dobre čevlje z debelimi podplati ter dobro zaščito prstov, pete ter gležnja. Pod vodo je marsikatera skala videti drugače kot pa je v resnici in že en napačen korak se lahko konča s poškodbo. Veliko kajakašev dela napako, ko varčuje pri nakupu opreme. Seveda je res, da je cenovni razpon velik, vendar za neko zmerno ceno se da kupiti solidno opremo, ki zelo dobro obvaruje pred skoraj vsemi nepredvidljivimi situacijami na reki.

Vesla, katera so primerna za začetnike, so aluminijasta in plastična, ker so najbolj odporna ter vesla iz ogljikovih vlaken, Kevlarja in dvokomponentnih lepil, katera uporabljajo bolj izkušeni veslači (slika 22). Lopatice vesel imajo zelo veliko različnih oblik. Vsak proizvajalec ima svojo obliko in izbira je včasih kar težka, še posebno za neizkušenega začetnika. Pred nakupom vesla se je tako kot pred nakupom čolna dobro posvetovati s prijateljem ali izkušenim kajakašem, ki bo znal svetovati pravilno izbiro vesla. Sčasoma vsak začetnik ugotovi, da z aluminijastim veslom ne more veslati, kot je to mogoče s karbonskim in nastopi čas nakupa novega vesla, kjer se je spet dobro z nekom najprej posvetovati.

Najbolj so napredovali plavalni pripomočki in čelade (sliki 15 in 16). Plavalni pripomočki so narejeni v različnih velikostih in vsak posameznik si ga lahko prilagodi po svojih željah. Imajo tudi možnost pritrditve velikega števila pripomočkov, ki nam omogočajo varno vožnjo po reki. Ti dodatki se uporabljajo predvsem pri reševanju plavajočega ali pri reševanju zagozdenega čolna. Pod najbolj osnovne dodatke za na plavalni pripomoček štejemo dve ali tri vponke, rešilno vrv, nož ter piščalko. Čelade so plastične ali iz ogljikovih vlaken in Kevlarja ter notri obložene s peno, da se udarec čim bolj ublaži. Čelado si pripravimo s paščkom, ki ga namestimo pod brado, da v primeru prevrnitve čelade ne izgubimo.

Slika 15: Čelada

Slika 16: Plavalni pripomoček

Uporabljamo pa lahko tudi dodatno zaščitno opremo. Sem spadajo neoprenske rokavice, nogavice, kape ter ščipalke za nos. Neoprenske rokavice ter nogavice nam koristijo v bolj mrzlih mesecih, ko sta voda in ozračje mrzla. Neoprenska kapa zaščiti glavo v mrzlih mesecih, prav pa nam pride tudi v dokaj toplih mesecih če se veliko prevračamo ali pa se učimo eskimskega obrata. Tukaj nam pomaga tudi ščipalka za nos, ki onemogoči vodi vdor v nos. Potrebno je vedeti, da je mraz na vodi prav tako nevaren kot so ovire na reki, kajti če imamo mrzlo telo, naše mišice ne morejo delovati kot bi hotele in reakcije se upočasnijo. Pride lahko tudi do poškodb, ki pa so zoprne in nezaželene.

Vsekakor je potrebno vedeti, da nam je zaščitna oprema v pomoč in ne v napoto. Lahko se bo zgodilo, da čelade nikoli ne bomo rabili do trenutka, ko bomo najmanj pričakovali. Na srečo se vse več kajakašev in kajakašic zaveda pomena dobre zaščitne opreme in tako si omogočijo manj sitnosti ter bolj sproščeno veslanje.

K zaščitni opremi pa je potrebno v sončnih dneh prišteti tudi zaščitno sončno kremo, kajti tudi sonce je lahko nevarno. Sedaj, ko je sonce še močnejše kot nekoč, so zelo pogoste opekline na izpostavljenih delih. Pri vožnji po mirni reki ali jezeru pa je zelo priporočljivo imeti klobuk ali kapo.

Na žalost pa se ljudje začnemo zavedati pomena zaščitne opreme šele, ko doživimo ali pa smo priča kakšni nesreči. Namesto da bi poslušali navodila izkušenih vodnikov ali prijateljev, ki nam svetujejo in hočejo pomagati, se raje odločimo za »hrabro« verzijo brez opreme. Vendar velikokrat se je že zgodilo, da so se zgodile nesreče pri katerih bi udeleženci lahko ne utrpeli nobenih poškodb, če bi uporabljali zaščitno opremo, končale pa so se s poškodbami ali pa celo z najhujšim možnim izidom – smrtjo. Zaščitna oprema ni namenjena samo boljšemu izgledu, ampak je zelo pomemben del kajakaške opreme. Nevarna ni samo neuporaba zaščitne opreme, ampak tudi nepravilna uporaba le te. Če imamo na glavi premajhno, preveliko ali nepravilno nameščeno čelado, nam ta v najbolj kritičnih trenutkih ne bo veliko pomagala. Enako velja za plavalni pripomoček, kajti če ima ta premalo vzgona glede na našo težo, nas ne bo držal nad gladino, ampak bo imel enak učinek kot če ga ne bi imeli. Če pa nam je plavalni pripomoček prevelik, se nam lahko pri plavanju sleče in ostanemo brez.

8. NASTANEK KAJAK KANU KLUBA KRKA

Kajak kanu klub Krka na začetku ni bil samostojen klub, ampak je bil podružnica takratnega Kajak kanu kluba Rašica. Podružnica je bila ustanovljena leta 1979, kar se lahko šteje tudi kot začetek tekmovalnega kajakaštva na reki Krki. Glavni člani podružnice so bili Jože Javornik, Jernej Piškur, Peter Winkler ter Jože Gošnik. Kot podružnica so dobili od matičnega kluba nekaj tekmovalnih čolnov in oprem, za treninge in tekmovanja; spust in slalom čolne.

Slika 17: Logotip Kajak kanu kluba Krka

Kot podružnica je klub obstajal samo eno leto in že naslednje leto se je klub odcepil in postal samostojen klub z istim imenom kot prej. Ustanovitelji kluba so bili Jože Javornik, Jernej Piškur, Peter Winkler ter Jože Gošnik. Samostojen klub je obstajal približno tri leta. Zaradi pomanjkanja podmladka so se priključili lokalnemu turističnemu društvu imenovanem Turistično olepševalno društvo (TOD). Predsednik TOD-a je bil Vinko Šušteršič.

Po treh letih so izstopili iz TOD in se pridružili Športnemu društvu Krka, kjer so bili včlanjeni do leta 2008, ko so izstopili iz društva. Janez Piškur, Tomaž in Miran Slana ter Alojz Lah so ustanovili samostojen klub s prvotnim imenom, Kajak kanu klub Krka. Sedanji predsednik je Janez Piškur, za vsakoletni tradicionalni spust pa poleg Tomaža in Mirana Slane skrbijo tudi vsi ostali člani kluba.

8.1. TEKMOVANJA IN PRIREDITVE POD OKRILJEM KKK KRKA

Prva prireditel, ki je potekala na reki Krki je bil spust, zadnji vikend v maju leta 1977. Spust je bil tekmovalni od Soteske do Otočca. Organizator spusta je bil takratni Kajak kanu klub Rašica, vendar ker je bil Kajak kanu klub Krka takrat podružnica KKK Rašica, se sedaj šteje to kot prvi tradicionalni spust po reki Krki. Naslednje leto so spust ponovili v isti obliki. Leta 1979 je spust postal dvodnevni. Prvi dan je bilo tekmovanje od Soteske do Otočca, naslednji dan pa je sledil športno rekreativni spust od vasi Krka do Žužemberka. Spust je bil dvodnevni do leta 1986, ko je KKK Rašica zadnjič organiziral tekmovalni spust. Med letoma 1987 in 1990 je bil spust še vedno dvodnevni, organizatorji pa so bili KKK Krka ter Športno društvo Razlag Čatež. Trasa tekmovalnega spusta se je spremenila in je potekala od Otočca do Kostanjevice na Krki, športno rekreativni spust pa je ostal nespremenjen. Od leta 1990 dalje KKK Krka organizira samo še športno rekreativni del spusta, zadnjo nedeljo v maju.

Organizacija spustov je bila med leti 1979 in 1986 zaradi majhnega števila udeležencev (do 60 oseb) enostavna in brez večjih zapletov. Po letu 1986 se je spusta začelo udeleževati vse več in več ljudi. Temu je botroval predvsem hiter razvoj polietilenskih čolnov. Pred letom 1986 so se spustov udeleževali le udeleženci s lastno opremo, kajti takrat si opreme še ni bilo mogoče sposoditi. Čolni so bili premalo trpežni in predragi, da bi bili primerni za izposajo. Polietilenski čolni so omogočili razvoj kajakaškega turizma in s tem tudi izposajo opreme. Spusta so se začeli udeleževati ljudje, ki niso imeli lastnega čolna in lastne opreme in tako je število udeležencev iz leta v leto raslo. Ni bilo potrebno več poznati trase spusta oz. vožnje čez jezove do potankosti, kajti polietilenski čolni so dopuščali vožnjo čez jezove tudi malo drugje od ustaljene trase. Prehoda ni bilo treba več zadeti tako natančno, ampak so veslači dobili več manevrskega prostora.

Do leta 1990 na spust nikoli ni prišlo več kot 100 ljudi. Leta 1991 se je spusta udeležilo okoli 150 ljudi in od takrat naprej vsako leto več. Največja udeležba je bila leta 2005, ko je bilo udeležencev 476. Sedaj se spusta udeleži vsako leto okoli 300 veslačev. Najmanjša udeležba na spustu je bila okoli 19 ljudi. K tako slabi udeležbi je predvsem botrovalo slabo vreme.

Leto	Število udeležencev
2001	približno 350
2002	276
2003	369
2004	418
2005	476
2006	353
2007	390
2008	približno 300

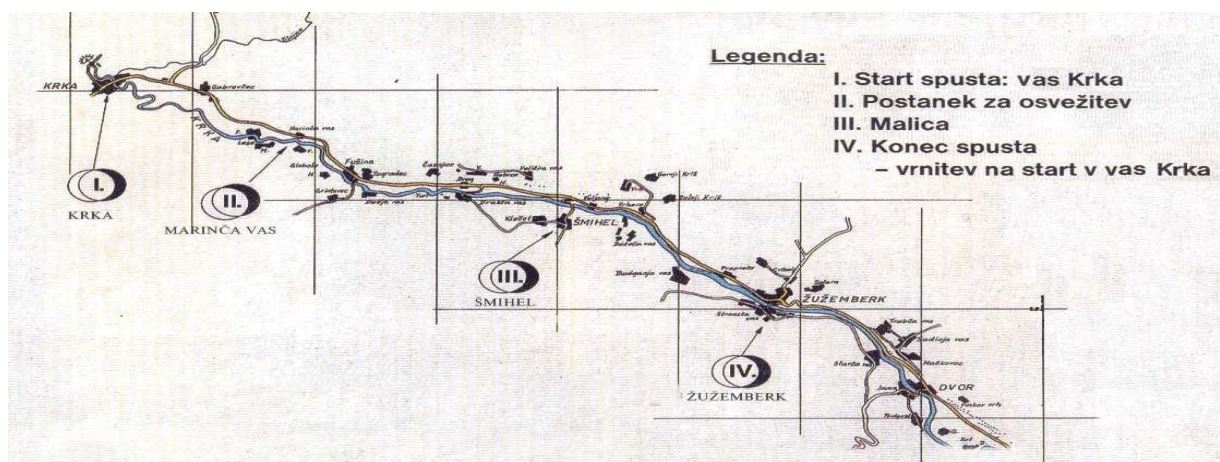
Tabela 1: število udeležencev spusta med leti 2001 in 2008

V največjem številu se spusta udeležijo kajakaši, sledijo jim udeleženci v indijanskih kanujih, raftih, spusta se udeleži tudi kakšen pogumnež in nostalgik s sandolinom.

Organizacija spusta je sedaj zahtevnejša kot včasih. Zaradi zakonodaje, zbiranja denarja pri sponzorjih in pričakovanega števila udeležencev je potrebna nekajmesečna priprava. Priprave na spust se ponavadi začno okoli konca februarja, začetek marca, vendar se ta začetek vsako leto bolj pomika proti maju, kajti organizatorji pravijo, da so že navajeni delati in da točno vedo kam in na koga se je potrebno obrniti, tako da nima smisla začeti z organizacijo prej, čeprav je vsako leto več dela.

Pridobiti je potrebno soglasja lastnikov zemljišč na startu, na prostoru za malico in na cilju. Za varnost na vodi skrbi Kajakaška zveza Slovenije, ki zagotovi potapljače in reševalce iz vode, pomagajo pa tudi izkušeni vodniki kajaka po reki Krki. V času spusta imajo organizirano zdravniško službo in reševalno vozilo, v primeru nesreče pa so še dodatno dogovorjeni z dežurnim zdravnikom iz Ivančne Gorice za takojšnjo pomoč. Vse potrebne dokumente in vlogo za izvedbo prireditve je potrebno do konca aprila oddati na upravni enoti v Grosupljem. Še vedno, kljub težji in vsako leto bolj komplicirani organizaciji, za pogostitev poskrbijo sami.

Spust poteka vsako zadnjo nedeljo v maju z začetkom ob 11.00. Pred začetkom ima predsednik Kajak kanu kluba Krka Janez Piškur nagovor udeležencev, po katerem sledi skupinsko slikanje vseh udeležencev na vodi, ter znak za začetek spusta. Start se vsa ta leta ni spremenil in je ostal v vasi Krka pod mostom. Včasih, ko je spust potekal do Žužemberka, so imeli udeleženci organizirano okrepčilo in osvežitev v Marinči vasi. Tukaj so dobili kakšen kozarec vode ali soka. Nato so nadaljevali spust do Šmihela, kjer jih je čakala malica. Za malico so dobili klobaso in pijačo. Nato so se spustili do cilja v Žužemberku, po katerem so nadaljevali druženje v vasi Krka.

Slika 18: Zemljevid kajakaškega spusta Krka - Žužemberk

Sedaj, ko so organizatorji skrajšali spust, so prestavili tudi mesta za okrepčilo in malico. Start je še vedno v vasi Krka pod mostom od koder udeleženci veslajo do vasi Zagradec, kjer jih čaka malica. Prostora za okrepčilo zaradi krajšega spusta ni več, ampak samo malica v Zagradcu. Po malici spust nadaljujejo do vasi Šmihel, kjer je cilj. Dokler je bil cilj spusta v Žužemberku, je spust trajal cel dan in najpočasnejši so na cilj prišli do osemnajste ure. Sedaj, ko je cilj v Šmihelu, se je trajanje spusta malo skrajšalo in tako najpočasnejši pridejo na cilj do šestnajstih. Po končanem veslaškem delu sledi zaključek v vasi Krka, kjer je organiziran družabni del s pogostitvijo in kjer vsak udeleženec dobi priznanje za udeležbo na spustu. Sprva je bil zaključek v Žužemberku, na cilju spusta, kasneje pa so zaradi premaknitve cilja in lažje organizacije prestavili tudi zaključni del.

Od prvega spusta leta 1977 je imel KKK Krka vsako leto srečo z organizacijo spusta. V vseh letih ga niso še nikoli odpovedali, kajti vedno so imeli srečo z vremenom in vodostajem in tako lahko rečemo, da je resnično tradicionalen spust, kateri je bil lansko leto že 32. po vrsti. Spust se lahko pohvali tudi s tem, da je najmnogičnejši športno rekreativni izlet v Sloveniji. Vendar organizacija spusta, oz. uspehi vseh dosedanjih spustov, niso samo plod lepega vremena in primerne vodostaja, ampak trdega in zagrizenega dela vseh organizatorjev. Vsi, ki pomagajo na spustu so prostovoljci in njihova dobra volja ter želja po vsakoletni izvedbi spusta, je spust pripeljala do razpoznavnosti, ki jo ima danes.

8.2. UDELEŽBA NA TEKMOVANJIH KKK KRKA

Kajak kanu klub Krka ni, razen prvih dveh spustov leta 1976 in 1977, nikoli organiziral tekmovanj. So se pa zato vsako leto udeležili kar nekaj tekmovanj. Najbolj uspešne tekmovalce so imeli v mlajših in mladinskih kategorijah. Tradicionalna je bila

udeležba na spustu, ki je potekal od Podpeči do Ljubljane. Leta 1978 je članom Kajak kanu kluba Krka uspelo zmagati v skupni razvrstitvi. Vsako leto so se udeležili spusta na Savinji, spusta od Ljubljane do Kresnic ter spusta na Soči. Hodili so tudi v tujino na tekmovanja. Najbolj redno so hodili na spust Rade Končar v Zagrebu, približno deset let zapored so hodili na spust na reko Enzo v Italiji, približno pet let pa na spust v Čačak v Srbijo.

Večinoma so trenirali spust, nekateri tudi slalom. Čolne so imeli povečini rabljene, ki so jih dobili iz KKK Rašica in KKK Ljubljana. Kasneje so kupili dva poliestrska spust čolna od Doljak Terpin iz Solkana. Opremo so zaradi lažje dostopnosti kupovali v tujini na treningih ali tekmah.

9. TURISTIČNA PONUDBA NA REKI KRKI

9.1. PODJETJE CARPE DIEM

Podjetje Carpe diem je edino podjetje na reki Krki, ki se ukvarja s turističnimi kajak izleti. Podjetje je bilo ustanovljeno leta 1991 z namenom predstavitve kajaka širši populaciji ljudi. Ustanovitelj in lastnik podjetja je Borut Javornik, ki je včasih vrhunsko tekmoval v kanuju enosedu. Udeleževal se je evropskih in svetovnih prvenstev, pa tudi olimpijskih iger leta 1992 v Barceloni.

Do ustanovitve podjetja s kajakaškim turizmom je prišlo zaradi želje po približanju reke Krke ljudem. Bistvo kajakaštva je preživljanje prostega časa v naravi ter spoštovanje reke, po kateri se vesla in tega se podjetje Carpe diem drži od samega začetka. Podjetje si ves čas prizadeva za ohranjanje čiste reke ter okolice, na kar opozarja tudi vse udeležence turističnih in rekreativnih spustov pod svojim okriljem.

Pred letom 1991 je kajakaški turizem v Sloveniji že obstajal, vendar ne na reki Krki. Najbolj je k razvoju te vrste turizma prispeval razvoj polietilenskih čolnov. Pred začetkom kajakaškega turizma na reki Krki so veslali domačini v svojih čolnih, ki so bili namenjeni za rekreacijo, Borut Javornik, ki je v tistem času še tekmoval, je v višjem vodostaju veslal kar s svojim tekmovalnim čolnom. Sedanji polietilenski čolni so zelo trpežni, odporni na udarce in primerni za začetnike ter bolj izkušene veslače. Za kajakaški turizem so primerni, ker se lahko z njimi vozi tudi v zelo nizkih vodostajih in se tako ne poškodujejo začetniku, pa še vedno nudijo vso razburljivost in zabavo divje vode.

9.2. KAJAKAŠKI IZLETI

Podjetje Carpe diem ima široko ponudbo preživljanja prostega časa na reki Krki in na drugih rekah. Na reki Krki se ukvarjajo z organizacijo kajakaških izletov, organizacijo športnih dni za osnovno in srednjo šolo in s tečaji kajaka, začetnimi in nadaljevalnimi. Organizirajo tudi izlete po drugih slovenskih rekah, kot so Sava Bohinjka in Savinja ter po rekah na Hrvaškem, reki Zrmanja in Cetinja.

Ponudba obsega dve dolžini, »kratek« kajakaški izlet in »dolg« kajakaški izlet. Začetek oz. vstopna točka obeh izletov se začne v Velikih Lesah. Konec »kratkega« izleta oz. izstopna točka je v Zagradcu, konec »dolgega« oz. izstopna točka pa je v Šmihelu. V primeru višjega vodostaja se krajši izlet prilagodi. Vstopna točka je v vasi

Krka, izstopna pa v Velikih Lesah. Dolžina krajšega izleta je približno 5 km, kjer udeleženci preveslajo, oz. se spustijo čez šest jezov. Najvišji med njimi je v nizkem vodostaju visok približno tri metre. Dolžina daljšega izleta je približno 9 km, kjer se udeleženci spustijo čez vseh šest jezov, enako kot na »kratkem« izletu ter čez tri dodatne, med katerimi je najvišji visok približno štiri metre. Vsi izleti so vodeni s pomočjo izkušenih kajakaških vodnikov. Prilagojen »krajši« izlet, ki se izvaja v višjih vodostajih je dolg približno 4 km, na katerem se prevesla dva jezova ter brzice, ki so ostanki bivšega jezua.

Športni dnevi se vozijo po isti trasi kot »kratek« izlet, razen v primeru višjega vodostaja, ko se spust organizira na Otočcu. Tam je voda mirna in ne teče hitro, še vedno pa se da varno spustiti čez manjši jez in tako otrokom popestriti športni dan. Več poudarka se da na pravilno držo telesa v kajaku ter na ravnanje v primeru prevrnitve. Tako otroci dobijo malo več samozavesti za vožnjo s kajakom in veliko jih že po nekaj minutah vesla popolnoma samostojno. Poleg poudarka na varnosti in pravilni tehniki veslanja je poudarek tudi na zabavi in uživanju na vodi, kajti otrok se mora najprej zabavati, da mu stvar postane zanimiva, kar kajak nedvomno je. Enako velja tudi za vse ostale udeležence kajakaških izletov ali tečajev. Spust je že sam po sebi popestren zaradi vožnje prek jezov, dodatno pa se ga lahko še popestri s špricanjem z vodo, veslanjem brez vesla, veslanjem stoje, vožnjami jezov vzvratno ob pomoči vodnika,... Stvari, ki so zanimive za otroke in starejše je nešteto, samo ne sme nas ovirati strah.

Tečaji na reki Krki so razdeljeni v več dni, odvisno od zahtevnosti tečaja. Najkrajši tečaj je dvodnevni, sledi tridnevni in sedemdnevni kajakaški tečaj.

Na dvodnevem tečaju se prvi dan udeležencem tečaja predstavi vsa oprema, ki jo potrebujejo na reki za varno in udobno veslanje. V to opremo spada neoprenska obleka, neoprenski čevlji, krovnica, če tečajnik vesla v zaprtem kajaku, plavalni pripomoček ter čelada. Pripravi se jim čoln ter razloži in pokaže, kako poteka priprava, zato da si ga znajo naslednji dan pripraviti sami. V čolnu je potrebno nastaviti nožne opore za večjo stabilnost. Natančno se jim na suhem razložijo lastnosti divje vode ter obnašanje čolna na divji vodi.

Razloži se jim drža telesa ter uporaba vesla. Telo mora biti vzravnanano oz. rahlo nagnjeno naprej, ne sme pa biti nagnjeno nazaj, ker v takem položaju telesa čoln ni stabilen. Veslo je potrebno držati tako, da če ga damo na glavo v vodoravnem položaju, ga primemo tako široko, da je kot v komolcih približno 90°. Ker so lopatice na kajakaškem veslu zamaknjene, oz. je med njimi kot, je potrebno veslo v desni roki držati fiksno in vrteti zapestje, v levi roki pa nam veslo samo drsi v dlani. Poudarek je na tem, da je potrebno pri vsakem zaveslaju obrniti desno zapestje toliko, da nam

lopatica na tisti strani, na kateri želimo narediti zavesljaj, vstopi v vodo pod pravim kotom oz. čim bolj navpično.

Za začetnike je prva ura vedno vodeni kajakaški izlet s poudarkom na osnovnih zavesljajih. Naslednjo uro pa udeleženci poskušajo sami ponoviti tisto, kar so se naučili dan poprej. Sami si pripravijo čoln ter sami ponovijo vse zavesljaje. Vodnikova oz. učiteljeva naloga je samo opazovanje in popravljanje. Vožnja čez jezove je v primeru dobrega počutja tečajnika v čolnu že deloma samostojna, kar omogoči hitrejši napredek v učenju. V primeru prevrnitve so tečajniki poučeni o tehnikah samoreševanja ob pomoči vaditelja ter samostojno.

Vstopna točka za prvi dan je v Velikih Lesah, izstopna pa v Zagradcu. Vstopna točka drugi dan je v vasi Fužina, kjer se tečajniki spustijo čez iste tri jezove kot prvi dan ter izstopna v Šmihelu.

Tridnevni tečaj se v prvem dnevu ne razlikuje od dvodnevnega tečaja. Začetek je v Velikih Lesah s predstavitvijo vse potrebne opreme. Metodični postopek na začetku je enak postopku prvega dneva v dvodnevem tečaju. Tudi drugi dan se na začetku ne razlikuje od dvodnevnega tečaja. Vstopna točka drugega dne je v Zagradcu, izstopna pa v Šmihelu. Ta del je izbran, ker je primeren za spoznavanje toka ter za učenje vstopanja in izstopanja v tok. Tretji dan pa se prevesla celotno dolžino »dolgega« izleta. Na mirnem delu proti koncu zadnjega dneva se tečajnikom še pokaže osnove eskimskega obrata, kjer nekateri zelo hitro osvojijo tehniko in že sami naredijo eskimski obrat. Vendar pa se včasih zgodi, da zaradi nenaravnega položaja telesa ter glave, telo in glava sta obrnjena navzdol, tečajnik ne osvoji eskimskega obrata, oz. je za osvojitve potrebno zelo veliko časa.

Sedemdnevni tečaj pa je razdeljen na veslanje na reki Krki ter na veslanje na kakšni drugi slovenski reki, največkrat reki Savi v Tacnu. V primeru, da se med tečajem poviša vodostaj, pa se celoten tečaj izvede na reki Krki. Do spremembe terena pride zaradi raznolikosti karakteristike vode. Reka Sava je bolj masivna reka v primerjavi z reko Krko in tako dobi tečajnik popolnoma drugačen občutek za veslanje. Bistvo veslanja je predvsem v poznavanju in gledanju oz. branju vode, kar pa se najlažje osvoji z veslanjem na čim več različnih vodah.

Tudi tukaj se prvi dan ne razlikuje od ostalih dveh tečajev. Znanje se podaja natančneje kot v prvih dveh tečajih in na koncu sedemdnevnega tečaja naj bi bil tečajnik sposoben sam odveslati lažje odseke divje vode. V sedemdnevem tečaju spozna tečajnik skoraj vse tehnike veslanja na mirni in divji vodi. Vendar se je potrebno zavedati, da ne napredujejo vsi enako hitro in da ne moremo od vseh pričakovati enakega napredka, tako da se vsaka ura prilagodi znanju iz prejšnje ure. Kajti, če si znanje ne sledi v smiselnemu zaporedju je neuporabno, tečajniki pa so

lahko vsakič bolj nezadovoljni. Zelo pomemben je tudi pogovor s tečajnikom, kajti mi zaznamo problem, ne vemo pa kako on to isto zadevo občuti.

Izleti po ostalih slovenskih rekah in rekah v tujini so namenjeni predvsem tečajnikom, ki so zaključili tečaj in bili sposobni samostojne vožnje po reki in ostalim navdušenim kajakašem z določenimi izkušnjami. Izleti so zaradi drugačnosti rek v primerjavi s Krko za tiste, ki so prvič na izletu vodeni, za tiste, ki pa so se izleta že udeležili, pa po potrebi. Nedvomno ni večjega užitka za nekoga, kot to da nekdo reče, da je sam preveslal določen odsek divje vode in ve, da je tako nekaj dosegel. Teh izletov se predvsem udeležujejo bivši tečajniki. Ko oseba zaključi tečaj, je dobrodošla, da pride veslat. To osebo se ali priključi h kakšni skupini turistov ali pa vesla z vodniki, ki imajo prost dan. Vendar tečajnikom kaj kmalu ni dovolj samo reka Krka in zato se jih povabi na izlete po ostalih rekah. Tako spoznavajo še ostale slovenske in tuje reke ter nove tipe rek.

9.3. POTEK KAJAKAŠKEGA IZLETA

Za vse kajakaške izlete za turiste je skupna priprava udeležencev pred spustom. Pravzaprav je začetek izleta zelo podoben kot prvi dan tečaja. Vsak kajakaški izlet se začne s spoznavanjem opreme; neoprenska obleka, neoprenski čevlji, krovnica, plavalni pripomoček, čelada, veslo, kajak. Ko se udeleženci spoznajo z opremo sledi oblačenje. Oblečeni in opremljeni se odpravijo do starta v Velikih Lesah. Na startu se vsem skupaj predstavi uporaba opreme, pravilna drža telesa in nog v čolnu, uporaba vesla ter ravnanje v primeru prevrnitve. Ta del je enak kot na tečaju, vendar se jim stvari ne predstavi tako podrobno. Še enkrat se ponovi, kaj postoriti v primeru prevrnitve in v primeru, če nekdo zaide v grmovju.

Za tem sledi nekaj minutno spoznavanje vesla in čolna na stoječi vodi, kjer vodnik stoji ob čolnu v vodi in pomaga udeležencu narediti prve zavesljaje. Vodnik poskuša predstaviti ločeno držo nog od telesa. To zgleda tako, da je telo ves čas ravno, boki pa migajo levo in desno ter se prilagajajo vodi. Če se udeleženec nagne s celim telesom v stran, je večja možnost prevrnitve, kot če se nagne samo v bokih.

Po končanem uvodnem delu se začne kajakaški izlet. Čez približno 200 metrov se vsi ustavijo in če je potrebno razdelijo na skupine, kjer se vse povedano s strani vodnika, naredi sedaj še na vodi. Na začetku se naredi vaja za stabilnost, nato pa se udeleženci še spoznajo s tremi osnovnimi zavesljaji. To so zaveslaj v loku naprej, zaveslaj v loku nazaj ter nizka opora na veslu, ki služi za stabilnost. Ti trije zavesljaji so dovolj, da lahko začetnik samostojno vesla po mirnih odsekih izleta ter po manjših brzicah. Izlet se nadaljuje in pred vsakim jezom se skupina ustavi, kjer vodniki

pomagajo vsakemu posamezniku čez jez. Če so udeleženci zainteresirani in če so dobro veslali med izletom, oz. so sposobni, se jim da tudi možnost samostojne vožnje čez jezove. Nekateri med njimi se prevrnejo, vendar to je sestavni del tega športa in tega se zavedajo. Reka Krka je primerna za kajakaški turizem tudi zaradi mirnih delov med jezovi ter občasno manjših brzice, kjer se lahko udeleženci izleta malo pozabavajo in preizkusijo svoje naučeno znanje.

9.4. OPREMA, KATERO SE UPORABLJA NA KAJAKAŠKIH IZLETIH

Na začetku dobi vsak udeleženec neoprenske hlače (slika 19) ter neoprenski anorak. Sledijo neoprenski čevlji (slika 20). Ko se udeleženci preoblečejo, pripravijo svoja suha oblačila v kombi, ki jih počaka na cilju, da se lahko takoj, ko zaključijo izlet, preoblečejo. Sledi oblačenje krovnice (slika 21), v primeru da veslajo v zaprtih kajakih, plavalnega pripomočka (slika 16) ter čelade (slika 15). Glede na njihovo višino in težo se jim dodeli veslo ter čoln.

Turistični izleti potekajo v zaprtih in odprtih sit-on-top kajakih. Sit-on-top kajaki so dobri zaradi položaja kajakaša med veslanjem. Kajakaš ne sedi v čolnu, ampak je čoln oblikovan tako, da sedi na čolnu. Položaj nog in telesa je še vedno enak kot pri zaprtem kajaku, tako da se veslanje med tema dvema tipoma kajakov ne razlikuje. V primeru prevrnitve je sit-on-top kajak dosti bolj prijazen od zaprtega kajaka, kajti kajakašu začetniku se ni potrebno ukvarjati z odpiranjem krovnice ter ni mu potrebno skrbeti ali jo bo v primeru prevrnitve lahko odprl.

Slika 19: Neoprenska obleka

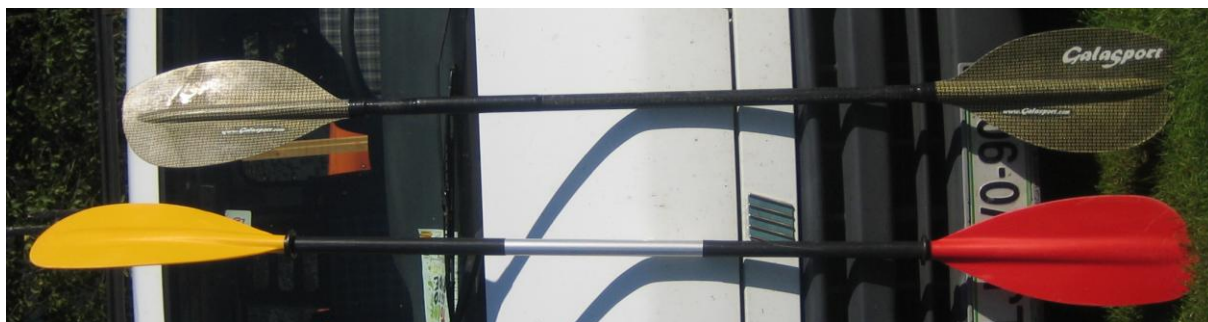

Slika 20: Neoprenski čevlji

Slika 21: Krovnic

Vesla so aluminijasta s plastičnimi lopaticami s 60° zamika med lopaticama (slika 22). Takšna vesla so primerna za udeležence izletov, ker so zelo trpežna in odporna na udarce. Plavalni pripomočki so bili nekoč imenovani tudi rešilni jopiči, vendar je takšno poimenovanje napačno, ker ne zagotovijo, da bo v primeru nezavesti obraz ostal nad vodo, ampak bo nezavestni samo plaval na gladini. Narejeni so tako, da vzdržijo 60 N vzgona, kar je predpisana vrednost. Čelade so narejene iz plastike ali umetnih vlaken in atestirane za udarce.

Slika 22: Aluminijasto in plastično veslo, ter veslo iz umetnih mas

10. SKLEP

V diplomski nalogi sem poskušal opisati razvoj kajakaštva na reki Krki. Usmeril sem se na zgornji tok reke Krke, zato ker je kajakaštvo tam še vedno živo in se razvija. Domačini se verjetno niso zavedali, kaj vse bo nastalo iz njihove bujne domišljije in želje po preživljanju prostega časa na reki. Res je, da se je kajakaštvo v Sloveniji razvilo pred kajakaštvom na reki Krki, vendar še vedno lahko rečemo, da so bili začetniki pravi pionirji. Vsako stvar so naredili na način, ki jim je bil najbolj dostopen in primeren v danih razmerah.

Sedaj se kajakaštvo na reki Krki razvija, vendar ima reka srečo, da se ne razvija prehitro in tako lahko še vedno ostaja takšna, kot je nekoč bila. Na žalost reko bolj uničujejo tovarne in ostale gospodarske dejavnosti kot pa kajakaštvo in športne dejavnosti, ki se odvijajo na njej.

Vsekakor pa je potrebno poudariti, da reka Krka nudi neizmerno veliko možnosti za zabavo in učenje za začetnike in izkušene kajakaše v vseh možnih vodostajih. Paziti je potrebno samo, da ne postanemo prehitro odvisni od kajakaštva in reke Krke kot se je zgodilo že mnogim. Reka Krka ime res nek poseben čar in kaj hitro se lahko pozabi na vsakdanje skrbi. Brez težav lahko odtavamo v drug svet, svet jezov, brzic ter zabave.

Menim, da je diplomatska naloga primerna za vse, ki imajo radi reko Krko oz. kajakaštvo na sploh ter naravo. Obstaja več slovenskih rek, ki so primerne za kajakaštvo in ena med njimi je tudi reka Krka, ampak je na žalost veliko kajakašev ne pozna. Vendar je gledano iz druge plati to čisto v redu, ker tako lahko reka Krka ohranja svojo nedotaknjenost. Vsekakor si ne bi želel tako masovnega turizma kot se dogaja na reki Soči. Nihče od lastnikov podjetij, ki se ukvarjajo s kajakaškim turizmom, se ne vpraša, kako bo tako masoven turizem prizadel reko, ampak se jim gre verjetno samo za zaslužek. Moje mišljenje je, da to ni v redu, kajti reko in naravo je potrebno spoštovati in jo varovati za generacije za nami.

Z diplomsko nalogo sem hotel predstaviti reko Krko najširši populaciji kajakašev, vendar jih obenem opomniti, da morajo paziti kakšno zapustijo. Moj cilj ni, da bi diplomsko nalogo prebrali samo diplomanti fakultete za šport, ampak vsi kajakaški navdušenci, katere zanima kajakaštvo ter reka Krka. Poskušal sem pokazati na kakšen zanimiv način se je razvilo kajakaštvo na reki Krki ter koliko truda in volje je bilo vloženo. Domačini so se res potrudili, da so lahko uživali na reki ter jo ob enem ohranjali čimbolj nedotaknjeno. Sedaj je naloga na nas, da nadaljujemo njihov trud.

11. LITERATURA IN VIRI

1. Barlow F. (1989). Wild water canoeing. Cicerone press, Milnthorpe Cumbri England
2. Bučar F. (1997). Reka Krka, naravna in zgodovinska znamenitost. Revija Rast 1997, jun. 7/8, 514 - 521
3. Debelak V. (1992). Kajakaštvo kot sestavni del športnorekreativne ponudbe v zgornji savinjski dolini. Diplomsko naloga. Ljubljana: Fakulteta za šport
4. Gams I. (1962). Nekaterne značilnosti Krke in njenih pritokov. Dolenjska zemlja in ljudje (str. 92 – 108). Novo mesto: Dolenjska založba
5. Habič P. (1988). Acta carsologica, krasoslovni zbornik XVII. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti
6. Jelenc A. (2007). Veslajmo modro, priročnik za učitelje kajaka in kanuja. Ljubljana: Kajakaška zveza Slovenije
7. Kodelja U. (2008). Elementi tekmovalne tehnike v kajak slalomu. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za šport
8. Kranjc A. (1984). Speleološke značilnosti osrednje Dolenjske in Bele krajine. Dolenjska in Bela krajina: prispevki za 13. zborovanje slovenskih geografov v Dolenjskih Toplicah od 12. – 14. oktobra 1984 (str. 67 – 76). Ljubljana: Geografsko društvo Slovenije
9. Mattos B. (2004). Kayaking & Canoeing for beginners. A practical guide to paddling for novice and intermediates. Southwater
10. Natek M. (1984). Nekaterne geografske značilnosti izrabe vodne sile v porečju Krke. Dolenjska in Bela krajina: prispevki za 13. zborovanje slovenskih geografov v Dolenjskih Toplicah od 12. – 14. oktobra 1984 (str. 129 – 143). Ljubljana: Geografsko društvo Slovenije
11. Novak D. (1980 – 1981). Od kod prihaja voda k izvirov Krke. Proteus (str. 353 – 357). Ljubljana: Prirodoslovno društvo Slovenije
12. Plut D. (1984). Nekaterne značilnosti vodnih virov novomeške občine. Dolenjska in Bela krajina: prispevki za 13. zborovanje slovenskih geografov v Dolenjskih Toplicah od 12. – 14. oktobra 1984 (str. 99 – 109). Ljubljana: Geografsko društvo Slovenije
13. Polajnar U. (2002). Razvoj slovenskega kajakaštva na divjih vodah v letih 1991 – 2001. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za šport
14. Rejc K. (2003). Kajak rodeo. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za šport

15. Rus – Goljevšček B. (1962). Nekatere značilnosti Krke in njenih pritokov. Dolenjska zemlja in ljudje (str. 111 – 115). Novo mesto: Dolenjska založba
16. Vest A. (1989). Kajakaštvo. Ljubljana: Zveza telesnokulturnih organizacij in telesnokulturna skupnost Slovenije
17. Kratka zgodovina kajaka (2008). Teen cup Tacen. Pridobljeno 17.7.2009 iz: http://www.kayakteencup.en/kajak_kanu.html
18. Krka (2008). Wikipedija, prosta enciklopedija. Pridobljeno 2.12.2008 iz: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Krka>
19. Krka (vas) (2008). Wikipedija, prosta enciklopedija. Pridobljeno 2.12.2008 iz: http://sl.wikipedia.org/wiki/Krka_%28vas%29
20. Reka Krka (2009). Mestna občina Novo mesto. Pridobljeno 23.4.2009 iz: <http://www.novomesto.si/si/turizem/znamenitosti/narava/krka/>

INTERVJUJI:

- Borut Javornik
- Jože Javornik
- Jernej Piškur
- Tomaž Slana
- Miran Slana